

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

**Διαπανεπιστημιακό Δια τμηματικό
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»**

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας

**«Η Χωρική Ανάπτυξη μέσα από την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση.
Μελέτη Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για τα Χωρικά
Εργαλεία στο Δήμο Ερέτριας»**

**Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Παπαναστασίου Αλεξάνδρα
Επιβλέπων Καθηγητής: Κότιος Άγγελος**

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

Interuniversity Interdepartmental

Master Program in

«Local and Regional Government and Development»

Thesis Title

**“The Spatial Development through Integrated /approach.
European Policy Design for Spatial Tools Municipality of
Eretria.”**

Graduate Student: Papanastasiou Alexandra

Professor: Kotios Aggelos

Corinth, September 2016

«Η Χωρική Ανάπτυξη μέσα από την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση. Μελέτη Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για τα Χωρικά Εργαλεία στο Δήμο Ερέτριας.»

Σημαντικοί Όροι: Τοπική Ανάπτυξη, Αναπτυξιακός Προγραμματισμός, Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Χωρικά Εργαλεία, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση, Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, Διαβούλευση, Δήμος Ερέτριας

Περίληψη

Οι πολυεπίπεδες αλλαγές που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης έχουν δημιουργήσει τεράστιο αντίκτυπο στην οικονομία και την κοινωνία. Η χώρα καλείται να αντιμετωπίσει προκλήσεις, όπως τον υψηλό δείκτη ανεργίας, την άνοδο του αριθμού των φτωχών πολιτών, την αύξηση των ευπαθών ομάδων κ.α., με στόχο να διατηρήσει τη συνεκτικότητα του κοινωνικού της ιστού. Στο κρίσιμο αυτό περιβάλλον, ο ολοκληρωμένος χωρικός σχεδιασμός δύναται να προσφέρει λύσεις και να τονώσει την κοινωνική συνοχή και την τοπική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη, είναι μια διαδικασία που στοχεύει στην ενεργοποίηση των ενδογενών πόρων μιας τοπικής κοινωνίας, καθώς πηγάζει από το ανθρώπινο δυναμικό της και η ολοκληρωμένη ανάπτυξη δημιουργεί ένα περιβάλλον συμμετοχής. Αυτή η συμμετοχικότητα δίνει στον πολίτη τη δυνατότητα δημιουργίας δεσμών επικοινωνίας, καθώς και την αίσθηση του «ανήκειν». Υπερβαίνει κοινωνικά εμπόδια και στερεότυπα, διαχωριστικές γραμμές και σύνορα, αντιμάχεται τον κοινωνικό αποκλεισμό και συσφίγγει τον συνεκτικό ιστό, στοιχεία απαραίτητα για την τοπική ανάπτυξη.

Αυτή η διάσταση αποτελεί και την κεντρική ιδέα της παρούσας εργασίας, καθώς διερευνάται ο ρόλος των χωρικών εργαλείων ολοκληρωμένης ανάπτυξης και η συμβολή του προγραμματισμού του Δήμου Ερέτριας στην επίτευξη της συνοχής και της ανάδειξης της τοπικής αυτής κοινωνίας, έτσι όπως αυτή εκφράζεται στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης.

“The Spatial Development through Integrated /approach. European Policy Design for Spatial Tools Municipality of Eretria.”

Keywords: Local Development, Development Planning, Integrated Spatial Development, Sustainable Development, Spatial Tools, Sustainable Urban Development, Integrated Territorial Investment, Local Development Initiative with Local Communities Consultation, Municipality Eretria

Abstract

The multilevel changes that have occurred in recent years in Greece as a result of the global economic crisis has created a huge impact on the economy and society. The country is facing challenges such as high unemployment, the rise in the number of poor citizens, increase of vulnerable groups, etc., in order to maintain the consistency of its social fabric.

In this critical environment, integrated spatial planning may offer solutions and boost social cohesion and local development. The development is a process that aims at activating the endogenous resources of local community, and stems from the human resources and the integrated development environment creates a participation. This inclusivity gives citizens the possibility of establishing communication links and the feeling of “belonging”. It transcends social barriers and stereotypes, divisions and borders, fights against social exclusion and tightens the connective tissue, which are essential for local development.

This dimension constitutes the central idea of this work, and explored the role of territorial integrated development tools and the contribution of the Municipality of Eretria programming to achieve cohesion and the emergence of the local community, as expressed in this case study.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη

Abstract

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
Η Τοπική Ανάπτυξη ως μοντέλο άσκησης Πολιτικής και Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	7
1.1 Τοπική Ανάπτυξη.....	7
1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη	9
1.3 Τοπικός Προγραμματισμός.....	11
1.4 Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Τοπικό Προγραμματισμό.....	13
1.5 Ο Ρόλος της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	17
Θεσμικό και Προγραμματικό Πλαίσιο για την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση	17
2.1 Ευρωπαϊκές Στρατηγικές Αστικής Ανασυγκρότησης.....	18
2.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς.....	21
2.3 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη	28
2.3.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ).....	31
2.3.2 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)	36
2.3.3 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη (ΟΧΕ)	39
2.4 Διαβούλευση.....	43
2.5 Τα Χωρικά Εργαλεία στην Ελλάδα	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	50
Προς μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση για την Πολιτιστική/ Τουριστική Ανάπτυξη του Δήμου Ερέτριας- Μελέτη Περίπτωσης.	50
3.1 Εισαγωγή.....	50
3.2 Συνοπτική Παρουσίαση Υφιστάμενης Κατάστασης	51
3.3 Αξιολόγηση Κρίσιμων Ζητημάτων – Swot Analysis	52
3.4 Πρόταση Σχεδίου Στρατηγικής Πολιτιστικής/Τουριστικής Ανάπτυξης.....	54
I. Περιφερειακή Διάσταση.....	58
3.4.1 ΟΧΕ Πολιτιστικού Τουρισμού μέσω Αρχαίων Θεάτρων	59
3.4.2 ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας.....	62
II. Τοπική Διάσταση	64
3.4.3 ΤΑΠΤοΚ.....	65
3.4.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 Δήμου Ερέτριας	68

3.5 Συμπερασματική Πρόταση	70
----------------------------------	----

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1 Κατανομή των Χρηματοδοτικών Πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.....	27
Πίνακας 3.1 Ανάλυση Swot Περιοχής Ερέτριας	53

Κατάλογος Σχεδιαγραμμάτων

Σχεδιάγραμμα 2.1 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη.....	31
Σχεδιάγραμμα 2.2 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων.....	35
Σχεδιάγραμμα 2.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ).....	39
Σχεδιάγραμμα 2.4 Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση.....	41

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1 ΟΧΕ Χρηματοδοτικές Ενισχύσεις ανά Περιφέρεια.....	47
Διάγραμμα 2.2 ΒΑΑ Χρηματοδοτικές Ενισχύσεις ανά Περιφέρεια.....	48
Διάγραμμα 2.3 ΒΑΑ Ποσοστά της Συνολικής Ενίσχυσης ανά ΠΕΠ.....	49
Διάγραμμα 2.4 Χρηματοδότηση Χωρικών Εργαλείων ανά Τομεακά Ε.Π.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η Τοπική Ανάπτυξη ως μοντέλο άσκησης Πολιτικής και Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

1.1 Τοπική Ανάπτυξη

Το εννοιολογικό πλαίσιο της λέξης «ανάπτυξης» είναι πολυδιάστατο και αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα να αποδοθεί μέσα από ένα ορισμό η σημασία του όρου που έχει οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές διαστάσεις. Η προσέγγιση οφείλει να είναι διεπιστημονική προκειμένου να περιέχονται όλοι οι παράγοντες που την συντελούν αλλά και όλες οι κατευθύνσεις στις οποίες διαχέονται τα αποτελέσματα της.

Κατά τη διάρκεια των χρόνων, όπου καταγράφεται η πορεία της ανθρώπινης κοινωνίας, βασική επιδίωξη αποτελούσε η επίτευξη της ανάπτυξης. Η μεγάλη διαφορά κατά τα τελευταία χρόνια, δεν επισημαίνεται στην αλλαγή της επιδίωξης, όπου και πάλι παραμένει η ανάπτυξη, αλλά στον τρόπο που αυτή θα επιτευχθεί. Η έννοια της ανάπτυξης, πλέον, δεν προσεγγίζεται μόνο με καθαρά οικονομικά και ποσοτικά κριτήρια αλλά γίνεται προσπάθεια να μετρηθεί και με ποιοτικούς δείκτες, που της προσδίδουν όχι μόνο οικονομικό αλλά και ποιοτικό περιεχόμενο.

Με τον όρο ανάπτυξη εννοείται η επιδίωξη θετικών μεταβολών στα βασικά συστατικά της κοινωνικό-οικονομικής κυρίως δραστηριότητας των ανθρώπων, σχετίζοντας την, με την καλύτερη ποιότητα ζωής τους.

Η ανάπτυξη ως διαδικασία που πραγματοποιείται σε ένα συγκεκριμένο τόπο, θεωρείται τοπική. Η έννοια αυτή, δεν αφορά μόνο τη συγκεκριμένη χωρική μονάδα, αλλά συμπεριλαμβάνει κάθε δραστηριότητα και διαδικασία που γίνεται με την πρωτοβουλία των τοπικών φορέων και γενικότερα του τοπικού πληθυσμού. Στην «τοπική ανάπτυξη», τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας αποτελούν οι τοπικοί παράγοντες, η τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, οι τοπικοί φορείς, οι τοπικές επιχειρήσεις και η τοπική κοινωνία. Οι τοπικοί παράγοντες δεν περιορίζονται μόνο στα γεωγραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά του τοπικού πληθυσμού που σχετίζεται με την αναπτυξιακή διαδικασία. Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης περιλαμβάνει όλες τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας μιας περιοχής, τόσο μέσω των δημόσιων οργανισμών όσο και μέσω των επιχειρήσεων του ιδιωτικού ή κοινωνικού τομέα. Με αυτή την έννοια, η τοπική ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και

διαρθρωτικών αλλαγών, που συμβάλλει στη βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού.

Οι σκοποί της τοπικής ανάπτυξης, μπορούν να προσδιοριστούν ως εξής:

- Η ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος, των γνώσεων, των ικανοτήτων διαχείρισης και του πολιτιστικού υπόβαθρου των τοπικών παραγόντων,
- Η ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών πόρων για τη δημιουργία απασχόλησης,
- Η προώθηση της ανάπτυξης και της δημιουργίας επιχειρήσεων και
- Η δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ ατόμων και φορέων για το συνδυασμό της δράσης και τον συντονισμό των ενεργειών τους. Οι διασυνδέσεις και οι συνεργασίες σε τοπικό επίπεδο οδηγούν σε μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών παραγόντων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό της τοπικής ανάπτυξης είναι η εξειδίκευση του επιθέτου «τοπικού» στην ανάπτυξη. Δηλαδή, η ίδια η περιοχή, με τα μοναδικά της χαρακτηριστικά, ανθρώπινο δυναμικό, κοινωνικό προφίλ, περιβάλλον, τοπική οικονομία και επιχειρηματικότητα, είναι αυτή που θα προσδιορίσει τον τρόπο της ανάπτυξης. Ένα ιδιαίτερα σημαντικό σημείο είναι ότι δεν υφίσταται ένα μοναδικό μοντέλο τοπικής ανάπτυξης. Υπάρχει πληθώρα τρόπων ανάπτυξης και η κάθε μία διαδικασία τοπικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από ένα υψηλό βαθμό αυτονομίας και εξατομίκευσης. Σε όλα όμως τα μοντέλα της τοπικής ανάπτυξης αναγνωρίζονται τρεις διαστάσεις:

1. Οικονομική. Η πρώτη αυτή διάσταση περιλαμβάνει την οργάνωση των τοπικών πόρων από τους τοπικούς φορείς σε συστήματα παραγωγής, δηλαδή σε τοπικές επιχειρήσεις και στη παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων στις τοπικές και διαπεριφερειακές αγορές.
2. Κοινωνική και Πολιτιστική. Η δεύτερη διάσταση αφορά το σύνολο των κοινωνικών και πολιτιστικών θεσμών και αξιών που μπορούν να επηρεάσουν την αναπτυξιακή διαδικασία.
3. Πολιτική και Διοικητική. Η Τρίτη διάσταση συνδέεται με τη δημιουργία ενός ευνοϊκού οικονομικού και διοικητικού πλαισίου, που συμβάλει στη τοπική ανάπτυξη και την προστατεύει από εξωτερικές και ενδογενείς δυσμενείς επιδράσεις.

Οι νέες τάσεις στη τοπική ανάπτυξη εστιάζονται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού κάθε περιοχής, στην αποκέντρωση της λήψης των αποφάσεων, στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στην αντιμετώπιση κοινωνικών

και περιβαλλοντικών προβλημάτων, στη δημιουργία πολυκεντρικών δικτύων συνεργασίας με στόχο την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιφέρειας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την προώθηση της τοπικής αειφορίας.

Η διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης έχει άμεση εξάρτηση με το τοπικό προγραμματισμό, ο οποίος θα αναλυθεί στη συνέχεια. Η χρονική διάρκεια της διαδικασίας δεν είναι βραχυχρόνια, ούτε συντελείται σε μια φάση, αλλά διαρκεί κάποια στάδια μέσα από τα οποία περνάει η τοπική οικονομία. Σε όλες τις φάσεις της τοπικής ανάπτυξης, η κύρια επιδίωξη των πολιτικών της ενεργειών, είναι η ικανοποίηση των αναγκών και η επίτευξη ενός βέλτιστου επιπέδου ζωής για τον τοπικό πληθυσμό, μέσω μιας αυτοτροφοδοτούμενης αναπτυξιακής διαδικασίας, με τη χρήση και τη πλήρη αξιοποίηση των τοπικών πόρων και των τοπικών πλεονεκτημάτων.

Μέσα από τις πολιτικές της τοπικής ανάπτυξης, επιχειρούνται να επιτευχθούν οι εξής στόχοι:

- Χρηματοδότηση και παροχή υπηρεσιών των τοπικών επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας με την ανάδειξη νέων επιχειρηματιών.
- Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση εξειδικευμένου τοπικού εργατικού δυναμικού.
- Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών.
- Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός της γεωργίας.
- Γενικότερη ενίσχυση του συστήματος των τοπικών βιομηχανιών.

Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης για να επιτύχει τους στόχους της, για να εφαρμοστεί από το σύνολο της τοπικής κοινωνίας και να χαρακτηριστεί από διαχρονικότητα, οφείλει να είναι συμβατή με τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας, στην οποία σχεδιάζεται και εφαρμόζεται.

1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η προσέγγιση της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η λεγόμενη προσέγγιση των τριών πυλώνων (οικονομική αποτελεσματικότητα, περιβαλλοντική προστασία, κοινωνική δικαιοσύνη), η οποία προϋποθέτει την ενσωμάτωση των οικονομικών, κοινωνικών και

περιβαλλοντικών πολιτικών. Η βιώσιμη ανάπτυξη λαμβάνεται υπόψη ως υπερισχύουσα αρχή (over-arching principle) και αναγνωρίζεται πως η ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμη εάν και μόνο το παραγόμενο αποτέλεσμα (output) από τη χρήση του αποθέματος του κεφαλαίου, δηλαδή η ευημερία, παραμένει σταθερό ή αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου. Στην πορεία αυτή για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης η ΕΕ αναγνωρίζει 6 κύριες πηγές απειλής¹, οι οποίες είναι: 1. Οι κλιματικές αλλαγές οι οποίες επιδρούν στην άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη και στην παρουσία ακραίων καιρικών φαινομένων, 2. Οι κίνδυνοι για την δημόσια υγεία από ασθένειες ανθεκτικές στα αντιβιοτικά αλλά και από τη χρήση χημικών ουσιών στην καθημερινή ζωή, 3. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, 4. Η γήρανση του πληθυσμού, 5. Η αυξανόμενη πίεση στους ζωτικούς φυσικούς πόρους και η μείωση της βιοποικιλότητας, 6. Το πρόβλημα των μεταφορών (κυκλοφοριακά προβλήματα στις αστικές περιοχές) και η ρύπανση που προκαλούν τα μέσα μεταφοράς.

Με την καθημερινή χρήση της έννοιας Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι «η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». Η άμεση σχέση της βιώσιμης ανάπτυξης με την τοπική ανάπτυξη, προκύπτει από τη σχέση της πολεοδομικής ανασυγκρότησης και την αναβάθμιση και την προστασία των αστικών, περιαστικών και αγροτικών περιοχών, η οποία αποτελεί τον κύριο πόλο γύρω από τον οποίο αναπτύσσονται οι διάφοροι παράγοντες που υλοποιούν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Για να επιτευχθεί αστική ανάπτυξη σε μια περιοχή, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η πόλη είναι πάνω από όλα τόπος ζωής και πρέπει να εξασφαλίζει κάποια στοιχειώδη ποιότητα στο περιβάλλον. Η κατάσταση του αστικού περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την ανεπάρκεια κοινόχρηστων χώρων, την αισθητική υποβάθμιση, την εγκληματικότητα, τους κινδύνους από ατυχήματα. Στην εποχή μας η ποιότητα της ζωής αποτελεί ένα όνειρο αλλά και μια απαίτηση και ελπίδα όλων των πολιτών, που ζουν στα αστικά κέντρα. Αντίστοιχα, στις αγροτικές περιοχές, πολλοί φυσικοί πόροι ή μένουν αναξιοποίητοι ή απειλούνται από διάφορους κινδύνους. Η βιώσιμη αξιοποίηση των πόρων αυτών, δύναται να δώσει νέα ώθηση στη τοπική οικονομία, να ενδυναμώσει τη τοπική κοινωνία και να αποκτήσει νέα δυναμική ο αγροτικός χώρος. Η κάθε περιοχή ξεχωριστά θα πρέπει να στοχεύει στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος αλλά και στην ισόρροπη ανάπτυξη όλων των συντελεστών της, να ιεραρχεί τα προβλήματα και να προσανατολίζεται, στο πλαίσιο ενός γενικότερου σχεδιασμού και προγραμματισμού. Συγκεκριμένα για την επίτευξη της αστικής, περιαστικής ανάπτυξης, πρέπει να προσανατολίζει τις δράσεις της, σε

¹ Commission of the European Communities, 2001; European Commission, 2002

περιορισμένες επεμβάσεις στο χώρο, για την οργάνωση της καθημερινής ζωής της πόλης αλλά και σε μέσο-βραχυπρόθεσμα σχέδια για τον έλεγχο των εξελίξεων, συντονισμένα και σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, με στόχους όχι μόνο αναπτυξιακούς αλλά και κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς.

Οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης είναι:

- Η αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.
- Η διατήρηση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων.
- Η διαφύλαξη του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.
- Η διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.
- Η διατήρηση και αναβάθμιση του κοινωνικού ιστού.
- Η προστασία του τρόπου διαβίωσης των κατοίκων.

Η βιώσιμη ανάπτυξη ταυτίζεται με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, όπου το κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η αέναη ζωή και η εξασφάλιση ποιότητας στους τομείς του περιβάλλοντος, της οικονομίας, του πολιτισμού και της κοινωνίας για το μέγιστο χρονικό διάστημα. Ο όρος αυτός έχει υπερβεί το καθαρά περιβαλλοντικό πλαίσιο και αναφέρεται σε στοιχεία και παράγοντες οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς ή και συνδυασμούς αυτών ώστε να συνυπάρξουν με αρμονία μεταξύ τους τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον, σε μια αέναη και βιώσιμη μορφή. Ακόμα, σύμφωνα με την έκθεση του Brundtland², το πολιτικό σύστημα που εξασφαλίζει τη δημοκρατία και τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων, το οικονομικό σύστημα που δημιουργεί πλεονάσματα, το κοινωνικό σύστημα που προωθεί τη δίκαιη κατανομή του οικονομικού πλεονάσματος, το παραγωγικό σύστημα που σέβεται το περιβάλλον, το αποκεντρωμένο διοικητικό σύστημα και η διαρκής έρευνα και ο προσανατολισμός στη καινοτομία, είναι απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη.

1.3 Τοπικός Προγραμματισμός

Ο χρονικός ορίζοντας των ενεργειών που στοχεύουν στη τοπική ανάπτυξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το τοπικό προγραμματισμό, ο οποίος θέτει το χρονοδιάγραμμα των δράσεων, το οποίο οφείλει να εναρμονίζεται με τις περιφερειακές και εθνικές κατευθύνσεις.

Ο αναπτυξιακός στρατηγικός σχεδιασμός αποτελεί μια σημαντική διαδικασία προγραμματισμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Από τους συγγραφείς

² World Commission on Environment and Development (WCED), 1987, Brundtland Commission, “Our Common Future”.

Παπαδασκαλόπουλο και Χριστοφάκη έχει επισημανθεί, πως ο σχεδιασμός είναι η διατύπωση μιας συγκεκριμένης στρατηγικής για μια περιοχή, ενώ ο αναπτυξιακός προγραμματισμός είναι η εφαρμογή του σχεδιασμού μέσω δομών και δράσεων³. Ωστόσο, στη ξενόγλωσση βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ευρέως ο όρος «planning» που εμπεριέχει τις πτυχές και τις παραμέτρους τόσο του σχεδιασμού όσο και του προγραμματισμού. Ο όρος του «planning» ταυτίζεται είτε με την εκπόνηση ενός σχεδίου είτε μέσω ενός προγράμματος⁴.

Η διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής, κατά το παρελθόν, ταυτιζόταν με το πολιτικό πρότυπο ανάπτυξης. Ως εναλλακτικός τρόπος άσκησης της περιφερειακής πολιτικής στο πολιτικό μοντέλο ανάπτυξης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, εμφανίζεται στις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, η τοπική ανάπτυξη⁵. Αυτή στοχεύει στην επίτευξη οικονομικής μεγέθυνσης και βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων μίας συγκεκριμένης χωρικής οντότητας, με την παράλληλη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού. Αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονέκτημα ενός τόπου, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ τοπικών φορέων, απαιτεί τη συμμετοχή και την ενεργό δράση του τοπικού πληθυσμού, ως εναλλακτικός τρόπος διακυβέρνησης και προωθεί την «από κάτω προς πάνω» ανάπτυξη γνωστή ως «Bottom Up»⁶. Το πρότυπο της «εκ των άνω» ανάπτυξης (development from below) είναι αυτό που προωθεί την αποκέντρωση και εντείνει τις δράσεις της τοπικής κοινωνίας για συμμετοχή στον αναπτυξιακό προγραμματισμό. Συμπερασματικά, οι αναπτυξιακές διαδικασίες, δηλαδή, είναι αποτέλεσμα συλλογικών δράσεων των εμπλεκόμενων φορέων και των κατοίκων μιας περιοχής. Η τοπική ανάπτυξη, ουσιαστικά, είναι κάθε δραστηριότητα που συμβάλει στην αναπτυξιακή πολιτική μιας περιοχής, με πρωτοβουλίες που παίρνονται από τους τοπικούς παράγοντες.

Διευρύνοντας τη σημασία της τοπικής ανάπτυξης, δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί, πως πρόκειται για μια μορφή περιφερειακής πολιτικής με έμφαση στην αναπτυξιακή διαδικασία που αποτελεί προϊόν συλλογικής δράσης τοπικών επιχειρήσεων, τοπικών οργανισμών και τοπικών φορέων. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στις αποφάσεις της τοπικής ανάπτυξης αποτελεί η συμμετοχή των τοπικών εμπλεκόμενων φορέων μέσω διαβούλευσης, οι οποίες είναι θεμιτό να μην επηρεάζονται από εξωγενείς παράγοντες. Αυτό, όμως δεν σημαίνει ότι στον τοπικό προγραμματισμό δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές και κοινοτικές αρχές και

³ Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Μ. (2009), Περιφερειακός Προγραμματισμός, σελ: 21-34, 147-170, 267-270, 286-288, Αθήνα: Παπαζήση

⁴ Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α., (2011), Χωροταξικός Σχεδιασμός: Θεωρία και Πράξη, Αθήνα: Κριτική

⁵ Χριστοφάκης Μ. (2001), Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική, σελ: 5772, 279-285, Αθήνα: Παπαζήση

⁶ Coffey W. J., Polèse M. (1985), Local development: Conceptual bases and policy implications, Regional Studies, 19:2, 85-93

επιδιώξεις. Ακριβώς σε αυτό το σημείο, έρχεται να συντονίσει τις ενέργειες με το σημαντικό της ρόλο στο τοπικό προγραμματισμό, η τοπική αυτοδιοίκηση.

1.4 Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Τοπικό Προγραμματισμό

Η τοπική ανάπτυξη επιτυγχάνεται μέσω της άσκησης τοπικής αναπτυξιακής πολιτικής και της θεσμικής και διοικητικής ενδυνάμωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι ευρωπαϊκές επιδιώξεις για αποκεντρωμένες μορφές διοίκησης στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εισέρχονται στον εθνικό αναπτυξιακό προγραμματισμό και εφαρμόζονται μέσω του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και εξειδικεύονται περισσότερο μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων, ενώ ταυτόχρονα θεσπίζονται νόμοι και διατάξεις που ευνοούν την ενδυνάμωση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μεγάλη ώθηση για συμμετοχή στη τοπική ανάπτυξη μέσω του αναπτυξιακού προγραμματισμού από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις κοινοτικές της πολιτικές εφαρμόζοντας ως μέσα υλοποίησης τα ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το Leader, Urban κλπ. Η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης ως αναπτυξιακό εργαλείο υπό-περιφερειακού επιπέδου θεωρείται ότι συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που προωθεί η πολιτική συνοχή της Ε.Ε. και των μελλοντικών επιδιώξεων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Οι χρηματοδοτήσεις των ευρωπαϊκών ταμείων λειτουργούν ως κίνητρα ενεργοποίησης για την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷.

Μέσω της προώθησης της τοπικής ανάπτυξης λοιπόν, αναπτύσσονται πρωτοβουλίες από ομάδες τοπικής δράσης (δημόσιες και ιδιωτικές), λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ανάγκες και η δυναμική του τοπικού πληθυσμού και ενισχύεται η δικτύωση στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των συνεργασιών που δημιουργούνται. Με αυτόν τον τρόπο, στηρίζεται η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, τονώνεται το δημοκρατικό πνεύμα και η συμμετοχικότητα σε διαδικασίες διαβούλευσης ανάμεσα σε διάφορους τοπικούς φορείς και αντιμετωπίζονται τα τοπικά προβλήματα μέσω κατάρτισης βιώσιμων στρατηγικών από ομάδες τοπικής δράσης. Οι τοπικές στρατηγικές μετατρέπονται σε υλοποιήσιμα έργα μέσω των τοπικών πόρων και της συγχρηματοδότησης από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία και προάγουν την τοπική ανάπτυξη μέσω της πρωτοβουλίας τοπικών κοινοτήτων⁸.

Επιπρόσθετα, σε μία προσπάθεια για προώθηση της αποκεντρωμένης διοίκησης στην Ελλάδα, θεσπίζεται ο Νόμος Καλλικράτη, με το Νόμο 3852/2010. Ο νόμος αυτό συμβάλει στη σημαντική μείωση του αριθμού των Δήμων (από 910 σε 325) και με περισσότερες αρμοδιότητες και πρωτοβουλίες, πλέον, στην τοπική αυτοδιοίκηση για τον αναπτυξιακό προγραμματισμό της. Κατοχυρώνεται, έτσι, το θεσμικό πλαίσιο για την διαμόρφωση της τοπικής ανάπτυξης και επιτυγχάνεται η αυτονομία στην διαχείριση τοπικών θεμάτων από τους τοπικούς φορείς.

Πρακτικά, ο τοπικός προγραμματισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων(Ν.3643/2006) και το Νόμο του «Καλλικράτη», εκτελείται μέσω του πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος, αναπτυξιακού χαρακτήρα, το οποίο περιλαμβάνει έργα και δράσεις που αφορούν όλους τους τομείς της τοπικής ανάπτυξης και ο ρόλος του δεν περιορίζεται μόνο σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική αντιμετώπιση των τοπικών

⁷ Ζαχαρή Β., Ασπρογέρακας Ε. (2013), «Η πολιτική συνοχής ως πλαίσιο τοπικής ανάπτυξης», στο Αγροτική οικονομία, υπαίθρος χώρος, Περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, 11ο ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ERSΑ - GR, Πρακτικά Συνεδρίου, ERSΑ-GR, Πανεπιστήμιο Πάτρας, ΕΑΠ, Πάτρα, 14 - 15 Ιουνίου 2013

⁸ Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020, σελ.165.

προβλημάτων, αλλά σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης που έχει όραμα και στόχους.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην τοπική ανάπτυξη και τον προγραμματισμό φαίνεται να είναι σημαντικότερος και πολύπλευρος. Ενώ η συμμετοχή όλων των τοπικών φορέων είναι απαραίτητο στοιχείο της διαδικασίας της τοπικής ανάπτυξης, η Τοπική Αυτοδιοίκηση λειτουργεί ως θεσμικό όργανο διεκπεραίωσης των απαιτούμενων ενεργειών, ως συντονιστής των τοπικών ομάδων, και διοργανωτής των διαβουλεύσεων, προγραμματιστής των δράσεων, ενισχυτής της τοπικής επιχειρηματικότητας και βέβαια το μέσο διεκδίκησης χρηματοδοτικών τοπικών ενισχύσεων. Για το πολύπλευρο έργο της, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, προκειμένου να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά και έγκυρα, οφείλει να είναι οργανωμένη, επιστημονικά καταρτισμένη και με συνεχή στόχο τη βέλτιστη λειτουργία της τοπικής κοινωνίας, την ευημερία των κατοίκων της, τη προστασία του φυσικού και πολιτιστικού της πλούτου μέσα στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής.

1.5 Ο Ρόλος της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης

Για την επιτυχή εφαρμογή οποιασδήποτε στρατηγικής ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι απαραίτητη η μέθοδος της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης. Η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία του στρατηγικού σχεδιασμού για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του. Ο Ολοκληρωμένος Σχεδιασμός, που ταυτίζεται με την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση, αποτελεί στην ουσία, μια διαδικασία Συστήματος Αυτόματου Ελέγχου (ΣΑΕ) με τα επιμέρους στάδια του, όπως είναι ο προγραμματισμός, η αξιολόγηση/ ανατροφοδότηση, η εφαρμογή, η αξιολόγηση/ αξιοποίηση, να ακολουθούν τη ροή του κύκλου του σχεδιασμού, όπως περιλαμβάνονται στον ετήσιο κύκλο σχεδίων δράσης. Βασικός στόχος του Ολοκληρωμένου Σχεδιασμού είναι να παρέχει στους αρμόδιους φορείς τις κατάλληλες πληροφορίες, στοιχεία και εκτιμήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα της υλοποίησης των δράσεων με πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και την παροχή εργαλείου για την παρακολούθηση και αξιολόγηση τους. Η βασική συνιστώσα του Ολοκληρωμένου Σχεδιασμού είναι η συνεισφορά με αξιόπιστα, αντικειμενικά και τεκμηριωμένα δεδομένα στη διαδικασία του προγραμματισμού.

Η μεθοδολογία της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης αποτελεί θεμελιώδες συστατικό του σχεδιασμού και του προγραμματισμού, με αποτέλεσμα να επηρεάζει θετικά την τάση στη πολιτική και επιχειρησιακή πρακτική σε θεματικές περιοχές αλλά και φορείς. Με την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση δύναται να αντιμετωπιστούν σύνθετα προβλήματα ανάπτυξης που απαιτούν νέους ή και σύνθετους τρόπους επίλυσης, γιατί το πρόβλημα αντιμετωπίζεται διεπιστημονικά και σε πολλαπλά επίπεδα. Υιοθετώντας τη μέθοδο της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης στο σχεδιασμό των στρατηγικών ανάπτυξης από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, διαμορφώνεται σταδιακά μια νέα κουλτούρα σχεδίασης όχι μόνο πολιτικών στρατηγικών αλλά μιας νέας καθημερινότητας μέσα από το πλαίσιο σύνθεσης πολλαπλών στοιχείων και δυναμικών. Με τον τρόπο αυτό, αξιοποιούνται έγκυρες και επιστημονικά άρτιες μεθοδολογίες, στοχεύονται ορθολογικότερα και αποτελεσματικότερα οι διατιθέμενοι πόροι και διευκολύνεται η διαδικασία της αξιολόγησης ως μέσου βελτίωσης του προγραμματισμού.

Τα πεδία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα οποία μπορεί να εφαρμοστεί η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση είναι τα εξής:

- Επίπεδο Περιφέρειας (ΕΠ, ΠΕΠ, κλπ)
- Επίπεδο Δήμων (ΕΠ, ΣΔΑΕ, κλπ)
- Επίπεδο Φορέων ΤΑ (ΠΕΔ, ΦΟΣΔΑ, κλπ)
- Στο σύνολο των θεματικών πεδίων δραστηριοποίησης της ΤΑ
- Επιμέρους πολιτικές και θεματικά πεδία

Στα επίπεδα των περιφερειών και των δήμων, η σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος αποτελεί το βασικό εργαλείο προγραμματισμού και ένα γενικό πλαίσιο εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης. Ο τοπικός προγραμματισμός, όπως καταγράφηκε και η μέγιστη αξία του στην παραπάνω αντίστοιχη παράγραφο, συνδυάζει και εμπεριέχει το σύνολο των επιμέρους πολιτικών και στρατηγικών σε όλους τους τομείς, περιβάλλον, ποιότητα ζωής, κοινωνικά, οικονομικά, κλπ., βασιζόμενο σε διαφορετικές αναπτυξιακές προοπτικές και γίνεται προσπάθεια διασύνδεσης των δράσεων με τις πηγές χρηματοδότησης, όπως ΕΣΠΑ το οποίο χρηματοδοτεί μια σειρά ολοκληρωμένων προγραμμάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια αλληλοσύνδεση της τοπικής ανάπτυξης, της βιώσιμης ανάπτυξης, του τοπικού προγραμματισμού και της τοπικής αυτοδιοίκησης υπό το πρίσμα της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης για να επιτευχθεί τελικά η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη μιας περιοχής. Ο στρατηγικός σχεδιασμός μια αναπτυξιακής στρατηγικής για να καταστεί αποδοτικός και συμβατός με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα οφείλει να είναι σχεδιασμός διαδικασιών. Στη προσέγγιση αυτή, τα συστήματα πληροφοριών και οι τεχνικές ανάλυσης του χώρου ενσωματώνονται στη συνολική διαδικασία

λήψης αποφάσεων που αποτελεί τον ίδιο το χωρικό σχεδιασμό. Συμπεριλαμβάνοντας όλα αυτά τα βασικά στοιχεία, μαζί με την εξεύρεση των κατάλληλων χρηματοδοτικών πηγών, συνθέεται η εικόνα της Ολοκληρωμένης χωρικής Προσέγγισης στρατηγικών ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Θεσμικό και Προγραμματικό Πλαίσιο για την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση

Η νέα Πολιτική Συνοχή αποτελεί το κύριο επενδυτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση, την έρευνα και καινοτομία, την κλιματική αλλαγή/ ενέργεια, την εκπαίδευση, την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το λόγο αυτό απαιτείται στόχευση των πόρων σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης. Επιπλέον, η νέα Πολιτική Συνοχή, ενσωματώνει το πυλώνα της εδαφικής συνοχής, στους υπάρχοντες πυλώνες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής δίνοντας με αυτό τον τρόπο μια ολοκληρωμένη μέθοδο στη προσέγγιση. Για την προώθηση της ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων και οι Κανονισμοί των ΔΤ εισάγουν δύο σύγχρονα εργαλεία: Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων και τις Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις.

2.1 Ευρωπαϊκές Στρατηγικές Αστικής Ανασυγκρότησης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια επιδιώκει να διαμορφώσει μια κοινή στρατηγική όσον αφορά τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό για το σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου, που θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης, την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον. Στόχος της αποτελεί ο σχεδιασμός να δεσμεύεται από υπερκείμενη κοινοτική νομοθεσία και διακρατικές συμφωνίες, οι οποίες θα χαράσσουν προοδευτικά μία κοινή πολιτική για το σύνολο της Ευρώπης και να μην αποτελεί αποκλειστικά εθνική υπόθεση των κρατών μελών.

Συγκεκριμένα, αναγνωρίστηκε η ιδιαίτερη σημασία των αστικών περιοχών, με αποτέλεσμα την προσπάθεια διαμόρφωσης μιας **κοινής Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Αστικής Ανάπτυξης** στα κράτη μέλη που θα εστιάζει στις πολιτικές για τα αστικά κέντρα και τις αστικές περιοχές περιφερειακών, εθνικών αλλά και υπερεθνικών επιπέδων, με έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των δήμων των ευρύτερων αστικών περιοχών.

Η προσπάθεια αυτή ξεκινάει τις αρχές της δεκαετίας του '90 με την υιοθέτηση μιας σειράς πιλοτικών δράσεων για την αστική ανάπτυξη, στο πλαίσιο προγράμματος που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1990 - 1993 με τον τίτλο 'Urban Pilot Programme'⁹, ενώ μια δεύτερη φάση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1995 - 1999.

Το πρόγραμμα αυτό συνέβαλε στη δημιουργία της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας 'URBAN' που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1994 - 1999 και στη συνέχεια στην Κοινοτική Πρωτοβουλία 'URBAN II' που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 2000 - 2006, δίνοντας έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη των αστικών συγκεντρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κοινωνικά, οικονομικά ή μορφολογικά προβλήματα.

Παράλληλα, το 1997 ξεκινάει πιλοτικά το πρόγραμμα 'Urban Audit' με τη συνεργασία 27 εθνικών στατιστικών υπηρεσιών, που στόχο έχει τη συλλογή στατιστικών στοιχείων και τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για την ποιότητα ζωής στις μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές πόλεις.

Το 1998 δημοσιεύεται το Πλαίσιο Δράσης¹⁰ για την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο την καλύτερη συντονισμένη κοινοτική δράση για τα αστικά προβλήματα.

⁹http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/upp/src/frame1.htm, [πρόσβαση: 28.07.2016]

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/framework_el.pdf, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

Τον Μάιο του 1999 υιοθετείται στο Συνέδριο του Πότσταμ το ‘European Spatial Development Perspective’¹¹ που θέτει τις βάσεις για την ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου, προβάλλοντας το πολυκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης, με κυρίαρχη την αστική διάσταση.

Το 2002 ξεκινάει το πρόγραμμα ‘URBACT’, το οποίο αποτελεί ένα πρόγραμμα ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και ανάπτυξης δικτύων μεταξύ των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την ανταλλαγή, εκμάθηση και εύρεση λύσεων στα μεγαλύτερα αστικά προβλήματα, με απώτερο σκοπό τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων.

Το 2004 δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γνώσης για τον Αστικό Χώρο ‘EUKN’¹² με τη συνεργασία 17 κράτη μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και δύο πανευρωπαϊκών οργανισμών (EUROCITIES και URBACT), με στόχο τη συλλογή, πιστοποίηση και δημοσίευση στο διαδίκτυο μελετών έρευνας, πρακτικής και πολιτικής που αφορούν θέματα ανάπτυξης του αστικού χώρου.

Το 2006 εγκαινιάζεται το πρόγραμμα το ‘ESPON’, το οποίο αποτελεί το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη Χωρική Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή και συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας χωρικής πολιτικής με έμφαση στην αστική και πολυκεντρική ανάπτυξη.

Το 2006 θεσπίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις Βρυξέλλες η ‘θεματική στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον’¹³, με την οποία καθορίζονται μέτρα συνεργασίας και κατευθύνσεις για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις τοπικές αρχές, με στόχο τη δυνατότητα βελτίωσης της διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος στις πόλεις της Ευρώπης και την αειφόρο ανάπτυξη τους.

Το 2006 δημιουργείται το Στρατηγικό Πλαίσιο Έρευνας ‘URBAN-NET’, το οποίο χρηματοδοτείται από το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα πλαίσια της πρωτοβουλίας European Research Area Network (ERA-NET) και αποσκοπεί στη διερεύνηση θεμάτων αστικής αειφορίας στην Ευρώπη. Βασικός του στόχος είναι η ενδυνάμωση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των γειτονικών χωρών, μέσω δικτύωσης και σύμπραξης για κοινές ερευνητικές δραστηριότητες.

¹¹http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_en.htm, [πρόσβαση: 28.07.2016]

¹² <http://www.eukn.eu/about-the-eukn/>, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

¹³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52005DC0718>, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

Το 2007 ο 'Χάρτης της Λειψίας για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις'¹⁴ θέτει ως στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και την προώθηση ολοκληρωμένων καινοτόμων προσεγγίσεων στις πολεοδομικές πολιτικές για να συντονίσουν τις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική, ενώ στοχεύει στην εξασφάλιση δημόσιων χώρων υψηλής ποιότητας.

Το 2010 εγκρίνεται η 'Ευρώπη 2020'¹⁵, η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ορίζοντα το 2020, που ανάμεσα στους στόχους της έχει και τη βιώσιμη ανάπτυξη της.

Την ίδια χρονιά, η 'Διακήρυξη του Τολέδο για την Αστική Ανάπτυξη'¹⁶ αναφέρεται στην υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης σε σχέση με τις πολιτικές που αφορούν την ανάπτυξη του αστικού χώρου, ενώ αναγνωρίζεται η σημασία της ολοκληρωμένης αστικής ανασυγκρότησης για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής Ευρώπης 2020.

Παρατηρείται, πως τα τελευταία χρόνια, τα κοινοτικά κείμενα αποδίδουν ολοένα μεγαλύτερη σημασία στο ρόλο των πόλεων και ορίζουν ένα σύγχρονο πλαίσιο για την αστική ανάπτυξη, με σαφή κατεύθυνση την ολοκληρωμένη προσέγγιση του σχεδιασμού. Για την προώθηση του ολοκληρωμένου σχεδιασμού, βασικό εργαλείο ανάπτυξης, τόσο σε επίπεδο στοχευμένης χρηματοδότησης από τα Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και σε επίπεδο στήριξης των διαρθρωτικών αλλαγών και της πολιτικής συνοχής (Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής) αποτελεί το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Για την ένταξη έργων στο ΕΣΠΑ και τη χρηματοδότησή τους, είναι απαραίτητη η ύπαρξη εγκεκριμένου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ).

¹⁴http://courses.arch.ntua.gr/el/oi_eyrvpaikes_poleis/ekpaideytiko_yliko/eyrvpaikh_politikh_gia_tis_poleis/xart_h_s_leicias_gia_tis_bivsimes_eyrvpaikes_poleis.html, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

¹⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

¹⁶http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/pdf/201006_toledo_declaration_en.pdf , [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]

2.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης¹⁷ (ΕΣΠΑ) 2014-2020 αποτελεί το κύριο στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη δυνατότητα εξεύρεση πόρων μέσω χρηματοδοτήσεων, που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι βασικές επιδιώξεις της υλοποίησης του ΕΣΠΑ είναι η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών που συνέβαλαν στην παρούσα οικονομική κρίση της χώρας αλλά και των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της, και η συμβολή της στην επίτευξη των εθνικών στόχων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Ευρώπη 2020

¹⁷ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> (τελευταία επίσκεψη 28/07/2016)

Οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η προαγωγή της ανάπτυξης που έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Έξυπνη, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία,
- Βιώσιμη, προωθώντας τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα,
- Χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

Όραμα

Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ είναι η «συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης». Πρόκειται για ένα όραμα που διακρίνεται από τις αρχές της βιωσιμότητας, με την προώθηση του τομέα της οικονομίας με «την ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού», την «δημιουργία και διατήρηση θέσεων απασχόλησης με αιχμή τη καινοτόμο ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα» και της ενίσχυσης του κοινωνικού τομέα με την «αναβάθμιση του κοινωνικού ιστού» και την ενίσχυση της «κοινωνικής συνοχής», υπό το πρίσμα της αειφορίας. Περιλαμβάνοντας και στοχεύοντας σε όλους τους τομείς της σύνθεσης της εικόνας των περιοχών, οδεύει αναπτυξιακά σε μια μορφή ολοκληρωμένης παρέμβασης. Με τον τρόπο αυτό στοχεύει στην αναπτυξιακή ενεργοποίηση όλων των συντελεστών μιας χωρικής αναφοράς, προωθώντας και ισχυροποιώντας τη δυναμική τους αμφίδρομη σχέση.

Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες

Αρχικά η άμεση ανάγκη για αντιμετώπιση της ύφεσης και στη συνέχεια η επίτευξη σταθερής, ποιοτικής και διατηρήσιμης ανάκαμψης, καθώς και το εύρος των αναγκών και δυνατοτήτων της χώρας μας, καθώς και η πολλαπλότητα των συνεργουσών και συμπληρωματικών ενεργειών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος, οδηγούν την Ελλάδα να υιοθετήσει – με διαφορετική προφανώς ένταση – το σύνολο των Θεματικών Στόχων που προβλέπονται από τους κανονισμούς της ΕΕ για τα προγράμματα της επόμενης προγραμματικής περιόδου. Η επιλογή αυτή είναι απόλυτα συμβατή με τις ανειλημμένες θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και την προσπάθεια στρατηγικής επικέντρωσης της αναπτυξιακής προσπάθειας σε επιλεγμένους στόχους και αντίστοιχους τομείς και δράσεις,

δεδομένου ότι είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν ταυτόχρονα προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά, υποδομών, ποιότητας ζωής κλπ. Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας επιλέγονται στο πλαίσιο της στρατηγικής οι ακόλουθες πέντε χρηματοδοτικές προτεραιότητες¹⁸:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Αποτελεί τη βασική στρατηγική προτεραιότητα και την πιο emblematicή, καθώς με το περιεχόμενο της προβάλλει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα και την κύρια στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα. Παραγωγικοί ανταγωνιστικοί και δυνάμει εξωστρεφείς κλάδοι, όπως ο τουρισμός, η γεωργία, η μεταποίηση και οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, αποκτούν κεντρικό ρόλο και σημαντικό μερίδιο στην κατανομή πόρων και επενδύσεων, ώστε να αυξηθούν η κλίμακα/μέγεθος των μονάδων παραγωγής, η εισαγωγή καινοτομιών και νέων προϊόντων/υπηρεσιών που αξιοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ενισχύουν ή και δημιουργούν νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη χώρα και τις επιμέρους περιφέρειες και ενσωματώνουν γνώση, παράγοντας προϊόντα ποιότητας και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και ανταγωνιστικά σε παγκόσμιο επίπεδο.
2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση. Αποτελεί μέγιστης σημασίας χρηματοδοτική προτεραιότητα, καθώς καλείται να αντιμετωπίσει τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης και της ύφεσης, όπως είναι η ανεργία και η φτώχεια.
3. Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον. Βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με ενίσχυση της Απασχόλησης, αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, καθώς και την προστασία της δημόσιας υγείας. Έμφαση δίδεται στη διαχείριση και πρόληψη των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή.
4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του τομέα μεταφορών για τη νέα προγραμματική περίοδο παραμένει η ολοκλήρωση της ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Μεταφορών και η προώθηση των συνδυασμένων Μεταφορών. Στις

¹⁸ Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, 2014, «3^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020», Αθήνα

άμεσες προτεραιότητες περιλαμβάνεται, επίσης, η ενίσχυση της ανάπτυξης βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών.

5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού και γενικότερα του συστήματος διακυβέρνησης της Ελλάδας αποτελούν προϋπόθεση, αλλά και καθοριστικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας, την επίτευξη των στόχων της εμβληματικής προτεραιότητας για την ανταγωνιστικότητά της και την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Χαρακτηριστικά Αναπτυξιακού Σχεδιασμού

Για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιόδου 2014-2020, δύο είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία:

- Η εκπόνηση της εθνικής και των περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο πλαίσιο των στρατηγικών αυτών, η χώρα με τις περιφέρειες της εντοπίζουν τα δυνατά τους σημεία (πόροι, δραστηριότητες) τα οποία δύναται να εξελιχθούν σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτά να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες τους ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Σε εθνικό επίπεδο έχουν προσδιοριστεί οκτώ κλάδοι στους οποίους θα δοθεί προτεραιότητα και αναμένεται να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή στην οικονομική μεγέθυνση. Οι κλάδοι αυτοί είναι: 1.Αγροδιατροφή, 2.Υγεία-φάρμακα, 3.Τεχνολογίες πληροφορικής και Επικοινωνιών, 4.Ενέργεια, 5.Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, 6.Μεταφορές, 7.Υλικά-κατασκευές, 8.Τουρισμός,πολιτισμός,δημιουργικές βιομηχανίες.
- Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις. Πρόκειται για εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε περιοχές που παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δεξιότητες. Στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων είναι δυνατή η υλοποίηση συνδυασμένων επενδύσεων, οι οποίες χρηματοδοτούνται από περισσότερα του ενός Ταμεία, με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων ή την πλήρη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής.

Δομή

Η δομή του ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελείται από 20 Προγράμματα, εκ των οποίων τα 7 είναι Τομεακά, τα οποία αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη την έκταση της χώρας, και τα 13 είναι Περιφερειακά, τα οποία περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας και έχουν γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής την κάθε μία ελληνική περιφέρεια.

Τομεακά ΕΠ

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ). Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί δράσεις και έργα από το ΕΤΠΑ αλλά και από το ΕΚΤ προκειμένου να εξασφαλίζεται και η συντονισμένη με τις επενδύσεις αντιμετώπιση αναγκών κατάρτισης ανθρωπίνων πόρων και διοικητικής μεταρρύθμισης. Στρατηγικός στόχος του ΕΠΑνΕΚ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και η αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ). Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΤΣ) και χρηματοδοτεί κυρίως τις βασικές υποδομές των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Ένα μέρος του προϋπολογισμού που αφορά στο περιβάλλον, και ειδικότερα του Ταμείου Συνοχής, εκχωρείται προς τα 13 ΠΕΠ, προκειμένου να τα διαχειρισθούν οι Περιφέρειες για την υλοποίηση κυρίως έργων διαχείρισης υγρών αποβλήτων.
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (ΕΚΤ) και αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό «εργαλείο» της Χώρας που σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τα άλλα ΕΠ θα συμβάλλει στην οικονομική ανάκαμψη, καθώς περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της ένταξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα». Περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην εισαγωγή μεταρρυθμίσεων μέσω και νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στον Δημόσιο Τομέα. Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ). Η αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης αποτελεί βασική προτεραιότητα της χώρας δεδομένου ότι επηρεάζει οριζόντια όλα τα

επίπεδα λειτουργίας, παραγωγής και ανάπτυξης και αποτελεί ταυτόχρονα βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική υλοποίηση μεταρρυθμίσεων σε όλους τους τομείς.

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια». Το πρόγραμμα είναι πολυταμειακό (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΣ) και στοχεύει στην υποστήριξη της λειτουργίας και της εφαρμογής όλων των ΕΠ που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.
- Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» (ΠΑΑ) σε εθνικό επίπεδο. Το πρόγραμμα είναι πολυτομιακό και μονοταμειακό (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης - ΕΓΤΑΑ). Το ΠΑΑ στοχεύει στην επίτευξη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου μέσω της μετάβασης σε ένα ισχυρό, αειφόρο αγροδιατροφικό σύστημα και της αύξησης της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών περιοχών. Από το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκχωρείται για διαχείριση στις Περιφέρειες περίπου το 30%.
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιείας και Θάλασσας». Το πρόγραμμα είναι μονοταμειακό (Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας - ΕΤΘΑ). Οι κύριοι στόχοι του ΕΠ είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης, η βιωσιμότητα της θαλάσσιας αλιείας και η βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών που εξαρτώνται παραδοσιακά από την αλιεία.

Πίνακας 2.1

Κατανομή των Χρηματοδοτικών Πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Δημόσια Δαπάνη	Συμμετοχή της Ε.Ε.	Εθνική Συμμετοχή
ΤΟΜΕΑΚΑ			
1 Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.665.144.590,00	3.646.378.272,00	1.018.766.318,00
2 Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.186.665.146,00	4.333.917.411,00	852.747.735,00
3 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.667.494.916,00	2.104.926.538,00	562.568.378,00
4 Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	486.913.888,00	377.228.416,00	109.685.472,00
5 Τεχνική Βοήθεια	401.870.438,00	317.612.097,00	84.258.341,00
6 Αγροτική Ανάπτυξη	5.880.192.246,00	4.718.291.793,00	1.161.900.453,00
7 Αλιεία & Θάλασσα	523.406.309,00	388.777.914,00	134.628.395,00

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ				
8	Αν.Μακεδονία & Θράκη	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
9	Κεντρική Μακεδονία	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
10	Θεσσαλία	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
11	Ήπειρος	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
12	Δυτική Ελλάδα	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
13	Δυτική Μακεδονία	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
14	Στερεά Ελλάδα	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
15	Πελοπόννησος	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
16	Ιόνια Νησιά	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
17	Βόρειο Αιγαίο	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
18	Κρήτη	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
19	Αττική	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
20	Νότιο Αιγαίο	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
ΣΥΝΟΛΟ (Τομεακά και Περιφερειακά)		25.565.001.720,00	20.382.316.870,00	5.182.684.850,00

Πηγή: www.espa.gr

Στο πλαίσιο της Πολιτικής της Συνοχής, η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ΕΕΣ) αποτελεί βασικό εργαλείο για την ενδυνάμωση των χωρικών συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αλλά και με τρίτες χώρες και συνιστά μία από τις κύριες επιλογές για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία σε επίπεδο κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υλοποιείται μέσω προγραμμάτων διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας. Τα εν λόγω προγράμματα διακρίνονται σε διμερή και πολυμερή.

Τα 5 διμερή προγράμματα αφορούν τη συνεργασία με ισάριθμες χώρες που γειτνιάζουν με την Ελλάδα. Από τις χώρες αυτές οι τρεις αποτελούν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κύπρος, Βουλγαρία και Ιταλία) και λαμβάνουν χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ, ενώ οι δύο άλλες είναι υποψήφια κράτη-μέλη (Αλβανία και πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) και χρηματοδοτούνται από το Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ).

Τα διμερή Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας αποτελούν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης των περιφερειών που συμμετέχουν και από τις δύο πλευρές των συνόρων, για τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού χώρου συνεργασίας στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων αλλά και των δυτικών και νοτίων συνόρων της χώρας.

2.3 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη

Με οδηγό τις βασικές κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ 2014-2020, η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη καλείται να συμπληρώσει τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών.

Τα κύρια στοιχεία της νέας προγραμματικής περιόδου για τη χωρική ανάπτυξη είναι:

- η ολοκληρωμένη προσέγγιση μέσω του πολύ-ταμειακού και πολύ-τομεακού χαρακτήρα των παρεμβάσεων στο πλαίσιο μιας χωρικής αναπτυξιακής στρατηγικής.
- Η ενίσχυση της αστικής διάστασης.
- Η πολυ-επίπεδη διακυβέρνηση με τη συμμετοχή των τοπικών φορέων στο σχεδιασμό και τον προγραμματισμό των παρεμβάσεων.
- Η επικέντρωση στις προτεραιότητες της στρατηγικής Ευρώπη 2020.
- Η εισαγωγή νέων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης.
- Η συμπερίληψη δράσεων της στρατηγικής της μακρο-περιφέρειας Αδριατικής-Ιονίου στα εμπλεκόμενα περιφερειακά προγράμματα.

Το ΕΣΠΑ έχει εντοπίσει τις περιφερειακές ανισότητες, αναπτυξιακές ανάγκες και στενώσεις για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής Ευρώπης 2020, τις ειδικές ανάγκες και

δυνατότητες ανάπτυξης σε διάφορες χωρικές αναφορές. Συγκεκριμένα, οι περιοχές που παρουσιάζουν ειδικές ανάγκες είναι αστικές (υποβάθμιση κεντρικών περιοχών, αυξημένες ανάγκες περιμετρικά της πόλης, φαινόμενο φτώχειας κλπ), υπαίθρου (ευκαιρία για πολιτικές ολοκληρωμένης ανάπτυξης, αναβαθμισμένος ο ρόλος του αγροτικού τομέα στη περίοδο της κρίσης), θαλάσσιες- παράκτιες (εποχικότητα απασχόλησης, μονοδραστηριότητα, περιβάλλον, ενέργεια κλπ), και με ιδιαίτερες προκλήσεις(όπως οι διασυνοριακές περιοχές, διαχείριση οικοσυστημάτων, επιχειρηματικές ζώνες, τουριστικές- πολιτιστικές ζώνες κλπ).

Για την αντιμετώπιση τους προσδιορίζει συγκεκριμένη Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη, η οποία εξειδικεύεται στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Ο ορισμός της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης ως «η αντιμετώπιση των προβλημάτων και η διερεύνηση των τοπικών αναπτυξιακών δυνατοτήτων των διαφορετικών περιοχών (υπο-περιφερειακές, δια-περιφερειακές, αστικές, αστικές-αγροτικές, λειτουργικές), με συνδυασμό των διαφορετικών παρεμβάσεων, μετά από πρωτοβουλία των τοπικών δυνάμεων και στόχο την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση»¹⁹, δίνει την διεπιστημονική και πολυτομεακή προσέγγιση που επιχειρείται σε κάθε περιοχή μελέτης/ εφαρμογής μέσω αυτής της αναπτυξιακής οπτικής.

Σύμφωνα με το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2014-2020, οι στρατηγικοί στόχοι της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης είναι οι εξής:

- Επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής, καταπολέμηση της ανεργίας και διατήρηση των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα ικανότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενότητων, ορίζοντας ως κινητήριες δυνάμεις την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα.
- Αντιμετώπιση των ανισοτήτων, οικονομικών και κοινωνικών, στο χωρικό επίπεδο που εκδηλώνονται αυτές, που δρουν οι μακροπρόθεσμοι παράγοντες δημιουργίας τους και υπάρχει το εσωτερικό δυναμικό για την επίτευξη της αντιστροφής, μέσω των απαραίτητων συνεργειών.
- Παραγωγική Ανασυγκρότηση και Ανταγωνιστικότητα, ως αποτέλεσμα όλων των αναπτυξιακών παρεμβάσεων της ίδιας χωρικής ενότητας με τη συνευθύνη των εμπλεκόμενων φορέων.

Κατά συνέπεια η στοχοθετική προσέγγιση είναι διττή και δυναμική. Από τη μία πλευρά θέτει σαν στόχο την αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων που περιορίζουν την αναπτυξιακή

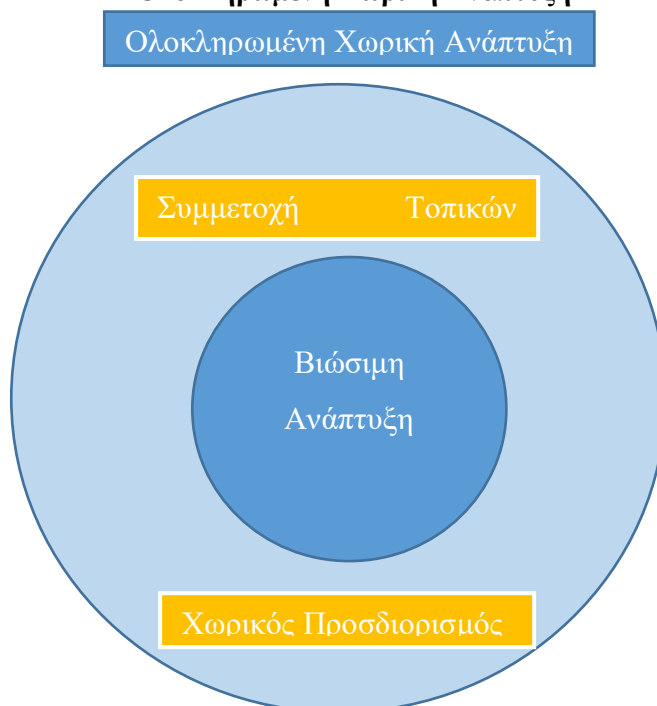
¹⁹ Κότιος Α., Κουτουλάκης Μ., 2015, «Η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020», διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος Διαχείριση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, ΜΠΣ Τοπική κ Περιφερειακή Ανάπτυξη κ Αυτοδιοίκηση, Αθήνα

δυναμική, ενώ ταυτόχρονα επιχειρεί την ανάδειξη της διαμόρφωσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τα οποία θα λειτουργήσουν προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης συμπεραίνουμε πως πρόκειται για μια πολυτομεακή και πολυταμειακή προσέγγιση, ορίζει ως απώτερους στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων χρησιμοποιώντας ως κινητήρες την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα. Δεν θα ήταν υπερβολή να την ταυτίσουμε σε μεγάλο βαθμό με την βιώσιμη ανάπτυξη, αφού στοχεύει τόσο στην ανάπτυξη του οικονομικού τομέα, όσο και στον κοινωνικό, αξιοποιώντας αειφορικά τους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους, όμως ταυτόχρονα αποκτά και τη χωρική διάσταση, συγκεκριμενοποιώντας χωρικά τις ενέργειες και ενεργοποιώντας τη συνεργασία των τοπικών εμπλεκόμενων φορέων.

Σχεδιάγραμμα 2.1

Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη

Τα χωρικά εργαλεία της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που χρησιμοποιούνται προκειμένου να επιτευχθούν και να μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

- Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)
- Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)
- Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ)

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ο σχεδιασμός της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης γίνεται με επικέντρωση στις επενδυτικές προτεραιότητες ανά Διαρθρωτικό Ταμείο που

εξυπηρετούν θεματικούς στόχους, όπου είχε σημειωθεί υστέρηση σε προηγούμενες περιόδους, με σύνδεση των παρεμβάσεων στις λοιπές επενδυτικές προτεραιότητες με αυτούς τους θεματικούς στόχους, με δόμηση των προαναφερθέντων εργαλείων ώστε να επιτυγχάνεται μόχλευση πόρων, ενώ ο γενικότερος σχεδιασμός τους θα πρέπει να συμβάλει απαραίτητα στην τόνωση της απασχόλησης και στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Στόχος είναι η χρηματοδότηση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης από τα ταμεία ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ, ΕΚΤ και ΕΤΠΑ καθώς και η σταδιακή εφαρμογή των εργαλείων της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης σε κάθε χωρική ενότητα, ξεκινώντας με πιλοτικά σχέδια και προχωρώντας στις παρεμβάσεις σύμφωνα με τις προβλέψεις της συγκεκριμένης χωρικής στρατηγικής. Οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις β' βαθμού, πλέον, μπορούν να αξιοποιήσουν καινοτομίες των ενιαίων κανόνων του Κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων και, σε συνάρτηση με τοπικές πρωτοβουλίες και πολιτικές ανάπτυξης και να θεσπίσουν μια συμπαγή πρόταση χρηματοδότησης με θεματικά ολοκληρωμένο και πολύ-ταμειακό χαρακτήρα. Η λογική πλέον του τοπικού αναπτυξιακού προγραμματισμού κατευθύνεται και ευνοεί τη συμμετοχή σε αυτόν και φορέων της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας.

2.3.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ)

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ) είναι ένα χωρικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής της ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής. Η συγκεκριμένη στρατηγική είναι σχεδιασμένη ώστε να αξιοποιεί τα δυνατά σημεία ή τα πλεονεκτήματα της κοινότητας σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο, αντί απλώς να εστιάζει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της. Βασικό σημείο στην έννοια του ΤΑΠΤοΚ είναι η αντίστροφη που επιχειρείται από την παραδοσιακή αναπτυξιακή πολιτική προς μια κατεύθυνση «από την κορυφή προς τη βάση». Στο πλαίσιο της ΤΑΠΤοΚ, ο τοπικός πληθυσμός αναλαμβάνει πρωταρχικό ρόλο και συγκροτεί μια τοπική σύμπραξη, η οποία σχεδιάζει και εφαρμόζει ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική. Για το σκοπό αυτό η σύμπραξη λαμβάνει μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και αποφασίζει πώς θα τη διαθέσει²⁰.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ΤΑΠΤοΚ είναι τα εξής:

- Ο άνθρωπος (τοπικοί φορείς) έχει το κύριο ρόλο. Ο σχεδιασμός των στρατηγικών και η επιλογή των έργων πραγματοποιείται από τους τοπικούς φορείς. Το γεγονός αυτό αποτελεί το πιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αλλά και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα για τις ΤΑΠΤοΚ. Σε παλιότερες αναπτυξιακές στρατηγικές, οι άνθρωποι αποτελούσαν

²⁰ Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014, «Καθοδήγηση για τους τοπικούς φορείς σχετικά με την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων».

«παθητικούς διαδόχους» μιας πολιτικής, ενώ τώρα πρωταγωνιστούν σαν ενεργοί εταίροι και μοχλοί της ανάπτυξης. Με τη συμμετοχή της ίδιας της τοπικής κοινωνίας, επιτυγχάνεται ορθότερος πολιτικός σχεδιασμός λαμβάνοντας υπόψη τις πραγματικές ανάγκες και ευκαιρίες, ανάληψη εποικοδομητικών πρωτοβουλιών, καλλιεργείται το αίσθημα τοπικής ταυτότητας άρα και ευθύνης για τις δράσεις και ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων, των ιδιωτικών επιχειρήσεων, των δημόσιων φορέων και των τομεακών ομάδων συμφερόντων.

- Άμεση ανταπόκριση στην αυξανόμενη πολυμορφία και πολυπλοκότητα. Η πολυμορφία στο κοινωνικό μοντέλο είναι ένα χαρακτηριστικό που διακρίνει την Ευρώπη, η πρόκληση έγκειται στην εξεύρεση των τρόπων που θα την διατηρήσουν και θα την μετατρέψουν σε πλεονέκτημα και όχι μειονέκτημα. Οι διαφορές όμως δεν έγκειται μόνο μεταξύ των χωρών αλλά και των ίδιων των περιοχών σε μία χώρα. Σε κάθε περίπτωση σχεδιασμού στρατηγικής ανάπτυξης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές ως προς τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας και της κοινωνίας σε κάθε χωρική μονάδα. Επειδή ο σχεδιασμός των στρατηγικών ΤΑΠΤοΚ, όπως και η επιλογή των έργων, γίνεται από τον τοπικό πληθυσμό, οι λύσεις μπορούν να είναι προσαρμοσμένες ειδικά στις τοπικές ανάγκες και οι συμπράξεις μπορούν να καθοδηγούνται από τις ενέργειες των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών.
- Ευελιξία. Η στρατηγική ΤΑΠΤοΚ είναι απλή και ευέλικτη, καθώς ο προγραμματισμός της γίνεται στο πλαίσιο ενός «θεματικού στόχου», ενώ παράλληλα είναι δυνατή η χρήση της για την επίτευξη οποιουδήποτε ή και όλων των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Ακόμα, οι δραστηριότητες που υποστηρίζονται στο πλαίσιο της ΤΑΠΤΚ δεν είναι υποχρεωτικό να ακολουθούν επακριβώς τα τυποποιημένα μέτρα που περιγράφονται στα προγράμματα, αρκεί να είναι συνεπείς προς τους γενικούς στόχους τους.
- Διευρυμένο πεδίο εφαρμογής. Ενώ αρχικά το πεδίο εφαρμογής της ήταν πιο περιορισμένο, στη συνέχεια επεκτάθηκε σε τομείς που υπάγονται στο ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και στο ΕΤΠΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), περιλαμβάνοντας προκλήσεις όπως η κοινωνική ένταξη, η κλιματική αλλαγή, ο διαχωρισμός των Ρομά και άλλων ομάδων που μειονεκτούν, η ανεργία των νέων, η υποβάθμιση των αστικών κέντρων, οι διασυνδέσεις μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, κ.α.
- Αξιοποίηση των διασυνδέσεων τομέων και φορέων. Οι στρατηγικές ΤΑΠΤοΚ δεν είναι απομονωμένες και αποκομμένες από άλλα προγράμματα, αλλά αποτελούν και αυτές τα μέσα για την ενίσχυση των αποτελεσμάτων των εθνικών και περιφερειακών

προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης και των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Ακόμα, υπάρχει η δυνατότητα να αποτελούν μέρος άλλων μέσων ή και να λειτουργούν παράλληλα με άλλα μέσα, όπως τις ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ). Επιπλέον, το γεγονός ότι οι ΤΑΠΤοΚ προκύπτουν μέσα από τα προβλήματα της τοπικής κοινότητας και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή τους απαιτούν τη κινητοποίηση όλων των τοπικών και πολιτικών φορέων, έχει ως αποτέλεσμα να αρθούν εμπόδια της τοπικής ανάπτυξης και να οικοδομηθούν γέφυρες συνεργασίας και βοήθειας όλων των εμπλεκόμενων και μη φορέων.

- Καινοτομία. Ο αρχικός στόχος της ΤΑΠΤοΚ είναι η ανάπτυξη ικανοτήτων και των πόρων των περιοχών για την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους τοπικούς φορείς. Η ΤΑΠΤοΚ μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη ορισμένων μικρής κλίμακας επενδύσεων σε υποδομές που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την καινοτομία και την περαιτέρω ανάπτυξη. Αυτές, όμως, κατά κανόνα αποτελούν απλώς ένα μέσο για την επίτευξη συγκεκριμένου σκοπού. Η συμμετοχική, πολυμερής προσέγγιση της ΤΑΠΤοΚ οδηγεί σε μια διαφορετική οπτική αντιμετώπισης των προκλήσεων. Δύναται να προχωρήσει πέρα από τα συνηθισμένα προκειμένου να παραγάγει νέες ιδέες και να χρηματοδοτήσει τα μικρά έργα εκκίνησης, καθώς και τα πιλοτικά έργα που απαιτούνται για τη δοκιμή της εφαρμογής των ιδεών αυτών στην πράξη.
- Πρόσβαση σε διευρυμένο ευρωπαϊκό δίκτυο και σύνολο εμπειριών. Από τις συμπράξεις των προηγούμενων ετών έχει αναπτυχθεί ένας σημαντικός αριθμός μεθόδων, οδηγιών, εγχειριδίων και μελετών περιπτώσεων, που αποτελούν σπουδαίο βοήθημα για τις νέες συμπράξεις.
- Ελκυστικό οικονομικό μέσο για την υλοποίηση της τοπικής ανάπτυξης. Δεδομένου ότι η τοπική ανάπτυξη είναι μια μακροπρόθεσμη διαδικασία, της οποίας η διάρκεια κατά κανόνα καλύπτει αρκετές περιόδους χρηματοδότησης, η Επιτροπή προτείνει την ανάληψη μιας εξίσου μακροπρόθεσμης χρηματοδοτικής δέσμευσης για την ανάπτυξη των ικανοτήτων και των πλεονεκτημάτων της κοινότητας. Επομένως, οι τοπικές συμπράξεις δεν εκλαμβάνονται ως έργα τα οποία εκτελούνται άπαξ και απλώς διαλύονται κατά τη λήξη της περιόδου χρηματοδότησης, αλλά ως τμήμα μιας διαδικασίας που θα θέσει τις κοινότητες σε μια περισσότερο βιώσιμη πορεία.

Η στρατηγική ΤΑΠΤοΚ δύναται να χρηματοδοτήσει τρεις κατηγορίες χωρικών τύπων:

1. Υπο- περιφερειακές, ή και διαπεριφερειακές, κατ' εξοχήν αγροτικές/αλιευτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,

2. Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,
3. Περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή και προβληματική.

Στις παραπάνω χωρικές αναφορές, ορίζεται ένα πληθυσμιακό κριτήριο. Ο πληθυσμός της περιοχής όπου θα εφαρμοστεί η ΤΑΠΤΟΚ ανέρχεται – βάση του κανονισμού- τουλάχιστον σε 10.000 κατοίκους και δεν υπερβαίνει τους 150.000 κατοίκους, προβλέπονται όμως εξαιρέσεις. Στο βασικό κείμενο που συμφωνήθηκε μεταξύ της ΕΕ και της ελληνικής κυβέρνησης για το ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπεται ότι το ελάχιστο όριο των 10.000 κατοίκων θα μπορεί να μειωθεί στις περιπτώσεις νησιών και άλλων γεωγραφικά μειονεκτικών περιοχών.

Η στρατηγική ΤΑΠΤοΚ ενώ αποτελεί τη συνέχεια του αντίστοιχου εργαλείου Leader, που εφαρμόστηκε κατά τα προηγούμενα έτη, εμφανίζει ορισμένες ενδιαφέρουσες διαφορές, οι οποίες μπορεί να ειπωθεί πως αποτελούν βελτιωτικές επεκτάσεις του ίδιου εργαλείου. Οι διαφορές αυτές προσδιορίζονται:

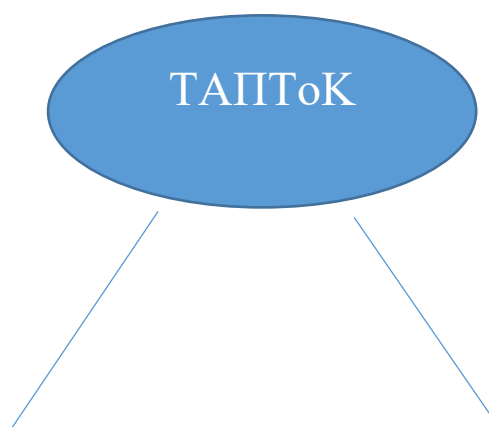
- η στρατηγική ΤΑΠΤοΚ έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτείται όχι μόνο για τις αγροτικές περιοχές, αλλά και για αστικά συγκροτήματα και άλλες μικτού χαρακτήρα περιοχές,
- η στρατηγική ΤΑΠΤοΚ μπορεί να καλύψει μεγαλύτερο εύρος έργων και δράσεων απ' ό,τι στο παρελθόν, όπως έργα τουριστικού / πολιτιστικού ενδιαφέροντος, καταρτίσεις εργαζομένων και επιχειρηματιών, καινοτόμες δράσεις επιχειρηματικότητας κλπ, αντλώντας χρηματοδότηση από τα αντίστοιχα ταμεία του ΕΣΠΑ. Τα έργα βέβαια θα πρέπει να είναι μικρού σχετικού προϋπολογισμού.

Από τους κανονισμούς του ΕΣΠΑ και τα επεξηγηματικά κείμενα, δίνεται έμφαση σε δύο φράσεις- κλειδιά :

- Ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική και
- Σύμπραξη τοπικών κοινοτήτων

Σχεδιάγραμμα 2.2

Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων

Ολοκληρωμένη
Αναπτυξιακή

Σύμπραξη Τοπικών
Κοινοτήτων

Και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά σημεία συνεπάγονται τη διεύρυνση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων, αλλά και με τις δημόσιες αρχές (κρατικές και ΟΤΑ), την δημιουργία δικτύων (τοπικών αλλά και υπερτοπικών) και το μακροχρόνιο σχεδιασμό (τουλάχιστον επταετή).

Η βάση της ιδέας της στρατηγικής ΤΑΠΤοΚ είναι ότι αποτελεί πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων, οι οποίες μπορούν μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης να έχουν σημαντικό (αλλά όχι αποκλειστικό) ρόλο τόσο στο σχεδιασμό των δράσεων όσο και στη διαχείριση των κονδυλίων με τα οποία θα χρηματοδοτηθεί η πρωτοβουλία από το ΕΣΠΑ, σε αντίθεση με το χρηματοδοτικό εργαλείο – Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ)-το οποίο αποτελεί προνομιακό πεδίο για κάθε Περιφέρεια. Επισημαίνεται η σημασία της Ομάδας Τοπικής Δράσης που θα συγκροτηθεί και η αντιπροσωπευτικότητα που αυτή θα πρέπει να διαθέτει, καθώς και η αναγκαιότητα συμμετοχής της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στο όλο εγχείρημα. Η ΤΑΠΤΟΚ είναι μια πρωτοβουλία από τη βάση και αυτό θα πρέπει να αναδεικνύεται και να προκύπτει στα ιδρυτικά κείμενα και στις δράσεις της ΤΑΠΤΟΚ. Όπως τονίζεται στο κείμενο του εταιρικού συμφώνου για το πλαίσιο ανάπτυξης ΕΣΠΑ 2014-2020, οι κύριες προκλήσεις και οι στόχοι για την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων διακρίνονται ως προς το χώρο εφαρμογής, έχοντας ως κοινή αποδοχή την προώθηση κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της τοπικής ευθύνης, συμμετοχής και πρωτοβουλίας. Οι ΟΤΔ θα αποτελέσουν το βασικό συντελεστή σχεδιασμού της στρατηγικής και υποβολής της σχετικής πρότασης και ακολούθως, ως φορέας διαχείρισης και υλοποίησης του ενιαίου σχεδίου ΤΑΠΤΟΚ, οφείλουν να καλύπτουν τις ανάγκες της περιοχής στην οποία θα υλοποιηθεί το σχέδιο, αποτελούμενες από θεσμοθετημένους και εδραιωμένους φορείς της εν λόγω κοινωνίας. Συμμετοχή στην Ομάδα Τοπικής Δράσης θα έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι, Περιφέρειες, ανάλογα με την εμβέλεια και τους στόχους της στρατηγικής) συνεργαζόμενη με τους φορείς τόσο του ιδιωτικού, όσο και των λοιπών οργανώσεων, συνεταιρισμών και ομάδων περιοχής.

Για τη δρομολόγηση και τη σύμπραξη μιας στρατηγικής ΤΑΠΤοΚ, σύμφωνα με τον αντίστοιχο οδηγό, προβλέπονται οκτώ βήματα, που συνοψίζονται στα εξής:

1. Αποφασίζουμε τι θέλουμε να αλλάξουμε
2. Δημιουργία εμπιστοσύνης και συμμαχιών με τους ανθρώπους που μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη της αλλαγής
3. Καθορισμός των ορίων της περιοχής παρέμβασης
4. Κατάρτιση Τοπικής στρατηγικής για την αλλαγή με βάση την συμμετοχή και τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού
5. Συμφωνία για μια δομή σύμπραξης και αποσαφήνιση ρόλων
6. Προσαρμογή των ορίων της περιοχής παρέμβασης
7. Κατάρτιση σχεδίου δράσης και αίτησης χρηματοδότησης
8. Δημιουργία συστήματος για περιοδική επανεξέταση , αξιολόγηση και ανανέωση της στρατηγικής

Για την χρηματοδότηση των ΤΑΠΤΟΚ θα επιδιωχθεί η χρήση ενός ή περισσότερων ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), ανά χωρική ενότητα εφαρμογής, με χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Ταμείου ανάλογη του περιεχομένου, της περιοχής παρέμβασης και των Θεματικών Στόχων/ προτεραιοτήτων σε κάθε ενιαίο σχέδιο ΤΑΠΤΟΚ. Περαιτέρω εξειδίκευση θα γίνει σε επίπεδο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Στις παρεμβάσεις ΤΑΠΤΟΚ στις αγροτικές περιοχές, προγραμματίζεται κατ'ελάχιστον 5% των πόρων του ΕΓΤΑΑ, με δυνατότητα παρέμβασης και άλλων Ταμείων.

Η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης που θα υποβάλλουν ενιαίες Τοπικές Ομάδες Δράσης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης και των τοπικών ομάδων δράσης θα γίνει στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με κριτήρια που θα αφορούν ενδεικτικά στην καταλληλότητα της τοπικής στρατηγικής, στη συμβολή και στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος και στη διαχειριστική επάρκεια.

2.3.2 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη αποτελεί ένα χωρικό εργαλείο της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης, που καλείται να απαντήσει στις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιφέρειες, περιλαμβάνοντας οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, κοινωνικές και δημογραφικές, στο πλαίσιο της αστικής ανάπτυξης. Προσδιορίζοντας την έννοια της ολοκληρωμένης προσέγγισης στο αστικό περιβάλλον, περιλαμβάνονται μέτρα που αφορούν τη φυσική ανάπλαση του αστικού περιβάλλοντος που όμως συνδυάζονται με μέτρα που

ταυτόχρονα προωθούν την εκπαίδευση, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η πολιτική συνοχής 2014-2020 στοχεύει στην καλλιέργεια ολοκληρωμένων αστικών πολιτικών που ενισχύουν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη με σκοπό να ενισχυθεί η προσαρμοστικότητα των πόλεων και να διασφαλιστούν συνέργειες στις επενδύσεις που στηρίζονται από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ).

Ως βασική αρχή, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) θα πρέπει να υποστηρίζει τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη μέσω ολοκληρωμένων στρατηγικών που αντιμετωπίζουν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, κοινωνικές και δημογραφικές προκλήσεις των αστικών περιοχών σύμφωνα με το άρθρο 7, του κανονισμού ΕΤΠΑ. Η σημασία αυτής της αρχής είναι διττή: Σημαίνει ότι οι πόροι πρέπει να επικεντρώνονται με τρόπο ενοποιημένο για να στοχεύουν περιοχές που αντιμετωπίζουν επιμέρους αστικές προκλήσεις. Ταυτόχρονα, τα αναπτυξιακά έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ σε αστικές περιοχές πρέπει να ενσωματωθούν στους ευρύτερους στόχους των προγραμμάτων. Τα Κράτη Μέλη της ΕΕ θα πρέπει να επιδιώξουν να χρησιμοποιήσουν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), σε συνέργεια με το ΕΤΠΑ, για την υποστήριξη μέτρων που αφορούν στην απασχόληση, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και τη θεσμική επάρκεια, που σχεδιάζονται και υλοποιούνται στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων στρατηγικών.

Το χωρικό πεδίο εφαρμογής της ΒΑΑ προσδιορίζεται από το επίθετο «αστικό». Το αστικό χωρικό πεδίο εφαρμογής μπορεί να είναι μεγάλης κλίμακας, όπου περιλαμβάνονται:

- Μητροπολιτικές περιοχές ή περιοχές ρυθμιστικών σχεδίων
- Λειτουργικές περιοχές εντός των ορίων των Δήμων (π.χ. περιαστική σύνδεση κέντρου και αγροτικού χώρου).

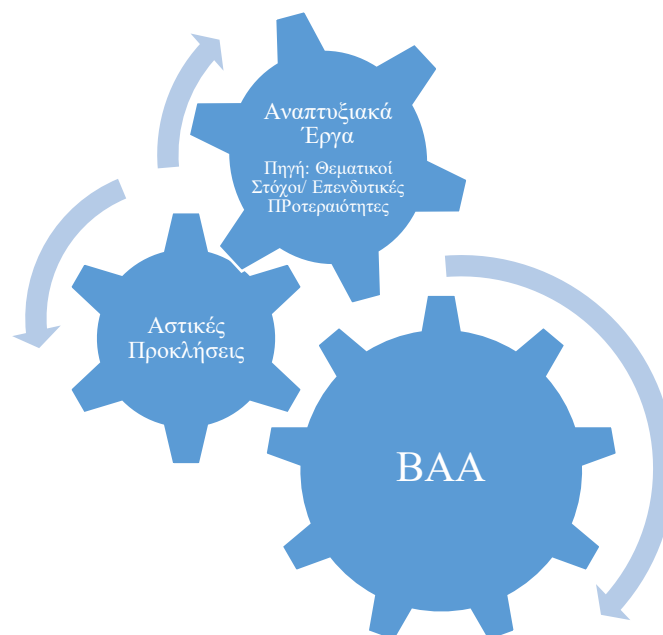
Το αστικό χωρικό πεδίο εφαρμογής μπορεί να είναι και μικρής κλίμακας, όπου περιλαμβάνονται:

- Υποβαθμισμένες περιοχές
- Ζώνες αλλαγών χρηστών
- Ζώνες άναρχης αστικής διάχυσης
- Θύλακες φτώχειας και ομάδες-στόχοι σε κίνδυνο διακρίσεων και αποκλεισμού
- Ζώνες με περιβαλλοντικά προβλήματα και προβλήματα προσαρμογής στη κλιματική αλλαγή
- Ζώνες διαχείρισης κινδύνων

- Μη βιώσιμων μεταφορών.

Πρακτικά, οι πόλεις οφείλουν να συνδυάζουν τις δράσεις που υποστηρίζονται από τομεακές επενδυτικές προτεραιότητες αστικού χαρακτήρα, όπως η προώθηση στρατηγικών μειωμένης χρήσης άνθρακα για αστικές περιοχές, βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και προώθηση της κοινωνικής ένταξης, μέσω της υποστήριξης της φυσικής και οικονομικής αναζωογόνησης υποβαθμισμένων περιοχών, και να τις ενσωματώσουν στην ολοκληρωμένη στρατηγική αστικής ανάπτυξης της πόλης για την υλοποίηση της αρχής της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης. Ακόμα, μπορούν να συνδυάσουν αυτές τις δράσεις με άλλες που υποστηρίζονται από το ΕΚΤ, στο πλαίσιο των επενδυτικών προτεραιοτήτων²¹.

Σχεδιάγραμμα 2.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (BAA)

Η Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι ένας νέος τρόπος υλοποίησης για την ομαδοποίηση χρηματοδοτήσεων από διάφορους άξονες προτεραιοτήτων, από ένα ή περισσότερα επιχειρησιακά προγράμματα για διατομεακές παρεμβάσεις πολλαπλών επιπέδων. Μια Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη είναι ένα ιδανικό εργαλείο για την υποστήριξη ολοκληρωμένων δράσεων σε αστικές περιοχές, διότι δίνει τη δυνατότητα για συνδυασμό χρηματοδοτήσεων που συνδέονται με διαφορετικούς θεματικούς στόχους, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης από αυτούς τους άξονες προτεραιοτήτων και

²¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_el.pdf (τελευταία επίσκεψη στις 02/08/2016)

επιχειρησιακά προγράμματα που υποστηρίζονται από τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής (ΤΣ).

Τέλος, εξαιτίας του γεγονότος ότι η Επιτροπή έχει θεσπίσει μια «πλατφόρμα αστικής ανάπτυξης», η οποία περιλαμβάνει 300 πόλεις απ' όλη την Ευρώπη, όπου θα επιχειρήσει έναν πιο προσανατολισμένο διάλογο προς τις πολιτικές για την αστική ανάπτυξη μεταξύ των πόλεων και την ίδια, επισημαίνεται ότι η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη δεν αποτελεί ένα απλό χρηματοδοτικό εργαλείο αλλά ένα μηχανισμό προβολής της συμβολής των πόλεων στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής προς τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», προωθώντας ολοκληρωμένες και καινοτόμες δράσεις για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και κεφαλαιοποιώντας τα αποτελέσματα.

2.3.3 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη (ΟΧΕ)

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη (ΟΧΕ) αποτελεί το τρίτο χωρικό εργαλείο ολοκληρωμένης ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι χωρικές αυτές ενότητες αποτελούν περιοχές οι οποίες, είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης με συνολικό όμως τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Δηλαδή, η ΟΧΕ αποτελεί ένα εργαλείο για την υποστήριξη της καινοτομικής ανάπτυξης σε μία γεωγραφική περιοχή με βάση το κοινό χωρικό στοιχείο. Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Ο όρος της βιωσιμότητας, εμπεριέχεται μέσα στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και διαφαίνεται καθαρά στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής, στους οποίους περιλαμβάνεται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση αντλεί χρηματοδοτικούς πόρους από περισσότερα του ενός Ευρωπαϊκά Ταμεία και περισσότερα του ενός Επιχειρησιακά Προγράμματα (Περιφερειακά και Τομεακά). Συγκεκριμένα, μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσότερων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους,

ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ. Πρόκειται λοιπόν, για ένα ευέλικτο χρηματοδοτικό μηχανισμό που ξεπερνά τους περιορισμούς χρηματοδότησης και τους περιορισμούς που μπορούν να θέτουν οι επιμέρους θεματικοί στόχοι και χρηματοδοτικές προτεραιότητες του κάθε ταμείου και του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος. Με αυτό το τρόπο, δημιουργείται ένα μέσο χρηματοδότησης το οποίο ουσιαστικά καταλήγει στην επιλογή επενδύσεων σε δράσεις με χωρικά κριτήρια.

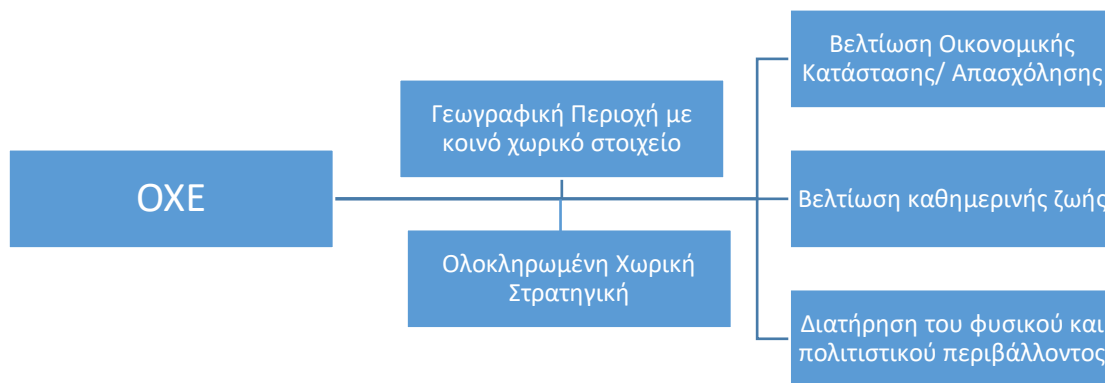
Αποτέλεσμα της χρήσης ΟΧΕ είναι η δημιουργία ολοκληρωμένης δέσμης καινοτομικών δράσεων με κοινό παρονομαστή την εξυπηρέτηση της στρατηγικής ανάπτυξης εντός οριοθετημένης περιοχής. Το κύριο πλεονέκτημα της χρήσης ΟΧΕ είναι η απλοποίηση του σκοπού της επένδυσης και η συσχέτιση της με το χωρικό στοιχείο, ανεξάρτητα από τους μηχανισμούς χρηματοδότησης που χρησιμοποιούνται.

Τα βασικά στοιχεία της ΟΧΕ είναι:

- Καθορισμένη περιοχή και Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγικά ανάπτυξης,
- Δέσμη δράσεων προς υλοποίηση και
- Ρυθμίσεις διακυβέρνησης για τη διαχείριση της ΟΧΕ.

Κατά συνέπεια, ο σχεδιασμός μιας ΟΧΕ μπορεί να είναι γεωγραφικά περιορισμένος, όμως ξεπερνά τους περιορισμούς των ΕΠ και των Ευρωπαϊκών Ταμείων, ακολουθώντας μία ολιστική προσέγγιση που χρηματοδοτεί συγχρονισμένα και συντονισμένα τις καινοτόμες δράσεις, ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη ενός θεματικού σκοπού. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα με θετική επίδραση σε ένα υπερσύνολο δραστηριοτήτων.

Σχεδιάγραμμα 2.4 Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση

Βάση του θεσμικού πλαισίου των ΕΔΕΤ και του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων οι ΟΧΕ διακρίνονται σε:

1. ΟΧΕ, για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και
2. ΟΧΕ, για άλλες χωρικές στρατηγικές.

Σύμφωνα με το κανονισμό του ΕΤΠΑ, τουλάχιστον το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Οι ΟΧΕ περιλαμβάνουν γεωγραφικές περιοχές δράσεις, οι οποίες είναι οι εξής:

- Υποπ-περιφερειακές / αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,
- Δια-περιφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, αλλά και προβλήματα που χαρακτηρίζουν τις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου. Ακόμα, ΟΧΕ δύναται να εφαρμοστεί στα όρια διασυνοριακών γεωγραφικών περιοχών.
- Περιοχές τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική/σχέδιο.
- Περιοχές που ορίζονται στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Περιοχές με χρηματοδότηση από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Ειδικότερα για τις αστικές περιοχές που ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου, των οποίων ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους και αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις, οικονομικές,

κοινωνικές, περιβαλλοντικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές και λειτουργικής οργάνωσης, προκρίνονται οι παρακάτω κατηγορίες περιοχών:

- Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή Περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ή/ και στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή Περιοχές εφαρμογής Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης ή ισοδύναμων σχεδίων στρατηγικού σχεδιασμού, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία.
- Ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας, υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.
- Αστικά κέντρα που έχουν λειτουργική περιοχή²² με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων.

Σύμφωνα με τη κατεύθυνση των κανονισμών και των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέγιστης σημασίας στο ΕΣΠΑ 2014-2020, οι επενδύσεις για βιώσιμη ανάπτυξη να επικεντρωθούν σε αστικά κέντρα για την αντιμετώπιση της υποβάθμισης των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης.

²²OECD (2012), Redefining Urban: A New Way to Measure Metropolitan Areas, OECD Publishing, Paris.

2.4 Διαβούλευση

Η Διαβούλευση αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία εκτελούνται όλα τα παραπάνω χωρικά εργαλεία. Αποτελεί τη κύρια πλατφόρμα μέσω της οποίας εμπλέκεται στο σχεδιασμό, η τοπική κοινωνία, οι τοπικοί και κοινωνικοί φορείς. Η διαβούλευση, στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών εργαλείων χαρακτηρίζεται ως μια συνεχή, αμφίδρομη και διαδραστική διαδικασία, που έχει σαν στόχο την αναζήτηση και την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών μεταξύ των συμμετοχόντων. Η διαδικασία της διαβούλευσης αποτελείται από τα εξής μέρη:

- Καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης,
- Καθορισμό των επιμέρους θεμάτων για τα οποία πραγματοποιείται η διαβούλευση,
- Συζήτηση επί των προτάσεων και την ανταλλαγή επιχειρημάτων και
- Συμφωνία για την ανάληψη ενεργειών από κοινού.

Η διαβούλευση αποτελεί την αρχή της δημιουργίας μιας αναπτυξιακής στρατηγικής. Δεν προσπαθεί να εξομαλύνει τις διαφορές των φορέων, αλλά προωθεί τη συνεργασία και δημιουργία νέων και χρήσιμων στοιχείων, βάση των οποίων θα διαμορφωθούν οι νέες πτυχές της συλλογικής πραγματικότητας για τη τοπική ανάπτυξη. Δηλαδή, πρόκειται για μια αμφίδρομη επικοινωνία και κανονιστική διαδικασία, θεσμικά, ανάμεσα στους διαμορφωτές της πολιτικής και στα μέρη τα οποία αυτές οι πολιτικές αφορούν, με στόχο οι τελικές πολιτικές αποφάσεις να προκύπτουν από τις απόψεις των μερών.

Η συμβολή της συμμετοχικής διαδικασίας, όπως θεωρείται η διαδικασία της διαβούλευσης, στο χωρικό σχεδιασμό, μέσω των χωρικών εργαλείων, είναι μέγιστης σημασίας και καθοριστική για την επιτυχή εφαρμογή του. Η συμμετοχή του κοινού στα ζητήματα του σχεδιασμού, θεωρείται πλέον απαραίτητη, λαμβάνοντας υπόψη την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των σύγχρονων προβλημάτων και την αβεβαιότητα που απορρέει από τις ραγδαίες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, τεχνολογικές και άλλες εξελίξεις και το πλαίσιο που αυτές διαμορφώνουν. Η συμμετοχική προσέγγιση του σχεδιασμού αξιολογείται σε ευρύ φάσμα σχεδιαστικών προβλημάτων σε διάφορες χωρικές κλίμακες, για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας και αβεβαιότητας.

Ο χωρικός σχεδιασμός αστιάζει το ενδιαφέρον του στο φυσικό χώρο, που αποτελεί το υπόβαθρο πάνω στο οποίο εξελίσσονται οι παρεμβάσεις του για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων σχεδιαστικών στόχων προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος. Ο χωρικός σχεδιασμός από τη φύση του αποσκοπεί στην επίλυση προβλημάτων της κοινωνίας και βρίσκεται σε άμεση σχέση και αλληλεπίδραση με αυτή. Οι παρεμβάσεις στο χώρο ως αποτέλεσμα του σχεδιασμού στοχεύουν στη διαχείριση προβλημάτων κατανομής πληθυσμού και δραστηριοτήτων σε αυτόν, με σκοπό τη καλύτερη χρήση του εδάφους και των διαθέσιμων πόρων. Αποβλέπουν δηλ., στο να βελτιώσουν και να μετασχηματίσουν το φυσικό χώρο, αλλάζοντας τη δομή, τις διάφορες διαστάσεις του, την έννοια του κλπ., καθώς και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα σχετίζονται με αυτόν, επηρεάζοντας τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά τους. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχεδιασμός αποτελεί ταυτόχρονα «έναν μηχανισμό (ανα)κατανομής των πόρων και ιεράρχησης προτεραιοτήτων»²³, ο οποίος καθοδηγείται κάθε φορά από τις εξελίξεις του κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού, τεχνολογικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος εντός του οποίου λαμβάνει χώρα. Διάφοροι ερευνητές επισημαίνουν ότι όσο πιο άμεση είναι η σχέση του εξεταζόμενου προβλήματος με τους ενδιαφερόμενους – αποδέκτες της σχεδιαστικής παρέμβασης- τόσο μεγαλύτερο αναμένεται

²³ Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α., 2011, «Χωροταξικός Σχεδιασμός: Θεωρία και Πράξη», Κριτική

να είναι το ενδιαφέρον για συμμετοχή ή έκφραση των απόψεων τους στο πλαίσιο της συμμετοχικής προσέγγισης του σχεδιασμού.

Επομένως, η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και φορέων είναι καθοριστικής σημασίας, αφού ο σχεδιασμός αρχίζει και καταλλήγει σε αυτούς, με τις έννοιες πομπού και δέκτη της ανάπτυξης να αναφέρονται στο ίδιο τοπικό σύνολο.

2.5 Τα Χωρικά Εργαλεία στην Ελλάδα

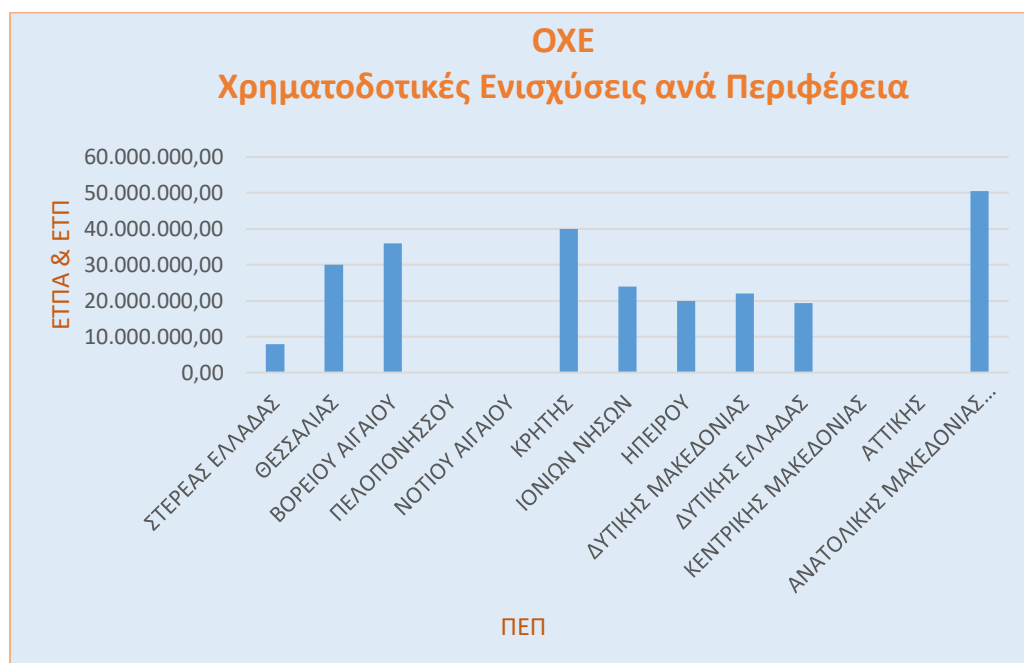
Οι συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα, κατά τη τρέχουσα προγραμματική περίοδο είναι σε μεγάλο βαθμό διαφορετικές απ' ό,τι στις δύο προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού. Λόγω της δριμύτητας της οικονομικής κρίσης, η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης δεν αποτελεί επιλογή. Ο νέος τρόπος σκέψης θεωρείται πλέον απαραίτητος, όπως και η διερεύνηση νέων προσεγγίσεων, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο χρήσης των νέων χωρικών εργαλείων για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και για την αντιμετώπιση ορισμένων από τις βραχυπρόθεσμες και τις μακροπρόθεσμες προκλήσεις που δημιουργήθηκαν από την υφιστάμενη κρίση. Στον Ελλαδικό χώρο η πλειονότητα των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης οφείλει να λάβει υπόψη μερικές από τις αλλαγές που έχουν επέλθει σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες αφορούν: την υψηλή ανεργία, τη νέα φτώχεια, την ανάπτυξη πολλών ταχυτήτων, τα ελλείματα των υποδομών – προστασία περιβάλλοντος, τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τη χαμηλή εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

Οι χρηματοδοτήσεις των χωρικών εργαλείων στην Ελλάδα δύναται να υλοποιηθούν είτε μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αλλά και μέσω των Επιχειρησιακών Τομεακών. Αναλυτικά, οι ΟΧΕ θα χρηματοδοτηθούν μέσω ΠΕΠ και μέσω πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες τα Επιχειρησιακά Τομεακά. Οι ΒΑΑ θα χρηματοδοτηθούν επίσης μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) και μέσω πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες τα Επιχειρησιακά Τομεακά. Για τη χρηματοδότηση των ΤΑΠΤοΚ αξιολογείται η χρήση ενός ή περισσότερων Ταμείων (ΕΤΠΑ,ΕΚΤ,ΕΓΤΑΑ,ΕΤΘΑ), ανά χωρική ενότητα εφαρμογής, με χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Ταμείου ανάλογη του περιεχομένου, της περιοχής παρέμβασης και των Θεματικών Στόχων/Προτεραιοτήτων σε κάθε ενιαίο σχέδιο ΤΑΠΤοΚ. Περαιτέρω εξειδίκευση γίνεται σε επίπεδο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Επιχειρώντας την προβολή μιας συνολικής εικόνας των χρηματοδοτήσεων των χωρικών εργαλείων στην Ελλάδα, συλλέχθηκαν, κατά τη διάρκεια του Ιουνίου 2016, στοιχεία από τα 13 ΠΕΠ και τα 7 Τομεακά Ε.Π. και μετά από επεξεργασία αυτών στο υπολογιστικό πρόγραμμα του excel, παρουσιάζονται στη συνέχεια τα αποτελέσματα:

Διάγραμμα 2.1

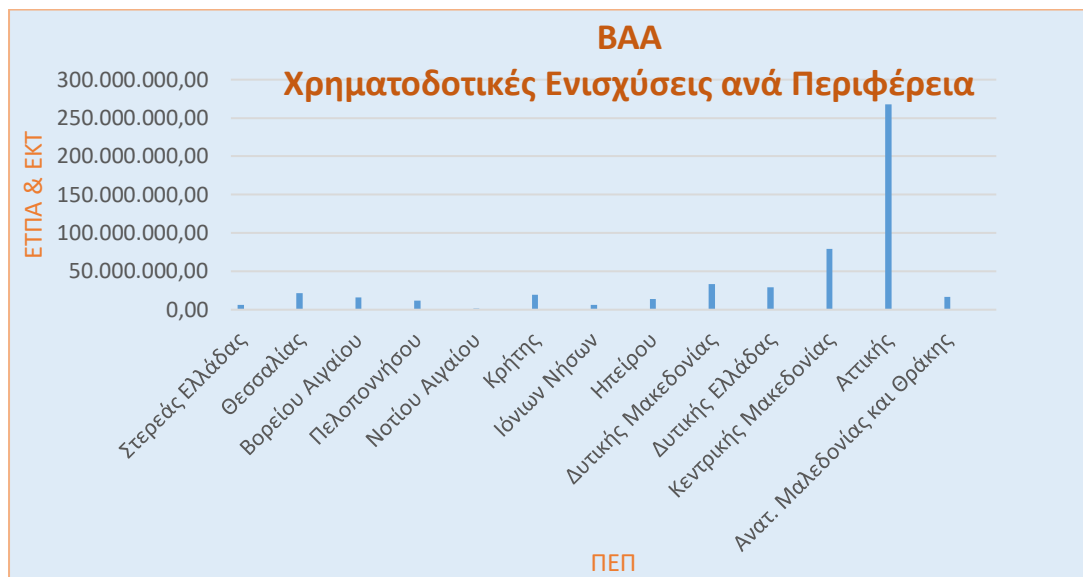
ΟΧΕ Χρηματοδοτικές Ενισχύσεις ανά Περιφέρεια

Στο παραπάνω διάγραμμα όπου διατυπώνονται οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις για ΟΧΕ ανά περιφέρεια, παρατηρείται ότι τα μεγαλύτερα ποσά διατίθενται από Περιφέρειες όπου το χωρικό τους προφίλ διαρθρώνεται από περιοχές με χαρακτηριστικά εφαρμογής, όπως προσδιορίζονται για Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με ποσό 50.447.502,00 € για ΟΧΕ, όπου το πλήθος των χωρικών της ενοτήτων βρίσκεται στα όρια διασυνοριακών γεωγραφικών περιοχών. Η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσό 40.000.000,00 €, όπου εφαρμόζεται σε υποπεριφερειακές περιοχές, που εξασφαλίζουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την παραγωγική ανασυγκρότηση, με στοιχεία «Εξυπνης Εξειδίκευσης» και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Ακόμα περιοχές όπου χωροθετούνται σημαντικοί πόλοι έλξης επισκεπτών με ιδιαίτερη πολιτιστική ή/και τοπιογραφική ταυτότητα διαχρονικής αξίας. Το τρίτο μεγαλύτερο ποσό 36.000.000,00 € προβλέπεται από τη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όπου το προφίλ των περιοχών σχετίζεται με τις υπό-περιφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις (πληθυσμιακά/γεωγραφικά χαρακτηριστικά, εισοδηματικές ανισότητες).

Διάγραμμα 2.2

ΒΑΑ Χρηματοδοτικές Ενισχύσεις ανά Περιφέρεια

Στο παραπάνω πίνακα, όπου διατυπώνονται τα ποσά των χρηματοδοτικών ενισχύσεων για ΒΑΑ ανά Περιφέρεια, παρατηρείται ότι η Περιφέρεια Αττικής προβλέπει το μεγαλύτερο ποσό (267.649.293,00 €) σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, δικαιολογημένα αφού αποτελεί την «κυρίαρχα αστική περιοχή» και τη μοναδική Μητροπολιτική Περιφέρεια της Ελλάδας. Συνεπώς η χωρική προσέγγιση βασίζεται στην προώθηση των αρχών της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης για το σύνολο της «Λειτουργικής Αστικής Περιοχής», που είναι ευρύτερη των διοικητικών ορίων των μεμονωμένων Δήμων και προιθετείται ως πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών-Πειραιώς. Η Περιφέρεια Αττικής έχει συνολικό πληθυσμό 3.812.330 εκ των οποίων 2.625.090 (69%) κατοικούν στο πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών-Πειραιώς που αποτελεί και την επιλέξιμη περιοχή για την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων δράσεων για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη που θα υλοποιηθούν μέσω ΟΧΕ σε α)υποβαθμισμένες περιοχές (δημογραφικές-οικονομικές-κοινωνικές προκλήσεις) και β)περιοχές με ειδική αναπτυξιακή δυναμική λόγω συγκέντρωσης υπερτοπικών δραστηριοτήτων).

Διάγραμμα 2.3

ΒΑΑ Ποσοστά της Συνολικής Ενίσχυσης ανά ΠΕΠ

ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΒΑΑ

Διάγραμμα 2.4

Χρηματοδότηση Χωρικών Εργαλείων ανά Τομεακά Ε.Π.

Στο πίνακα παρουσιάζεται η χρηματοδότηση για τα χωρικά εργαλεία από τα τ.ΕΠ, και αυτό που αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι η χρηματοδότηση (322.222.222,00 €) από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για ΤΑΠΤΟΚ, όπου εφαρμόζεται σε αγροτικές περιοχές

και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, οι οποίες πρέπει να είναι συνεκτικές από γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική άποψη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Προς μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση για την Πολιτιστική/ Τουριστική Ανάπτυξη του Δήμου Ερέτριας- Μελέτη Περίπτωσης.

3.1 Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή, εξετάζοντας ως μελέτη περίπτωσης το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης των τομέων πολιτισμού και τουρισμού για το Δήμο Ερέτριας, η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει το βαθμό ενσωμάτωσης των χωρικών εργαλείων και στρατηγικών για τη τοπική ανάπτυξη, που σκιαγραφήθηκαν παραπάνω, στην Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη για τη

διαμόρφωση καινοτομικού και δημιουργικού περιβάλλοντος, με τη δημιουργία τοπικών δικτύων συνεργασίας και αξιοποίησης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου.

3.2 Συνοπτική Παρουσίαση Υφιστάμενης Κατάστασης

Ο Δήμος Ερέτριας ανήκει στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και βρίσκεται κεντρικά της Εύβοιας. Με το Πρόγραμμα «Καλλικράτη», το 2011, προήρθε από τη συνένωση των δήμων Αμαρύνθου και Ερέτριας και σαν καλλικρατικός Δήμος έχει έδρα την Ερέτρια. Η συνολική του έκταση είναι 168,5 τ.χλμ. και ο πληθυσμός ανέρχεται στους 13.053 κατοίκους.

Γεωγραφικά η Ερέτρια είναι μια παραλιακή κωμόπολη, νοτιο-ανατολικά της Χαλκίδας, απέναντι από τις βόρειες ακτές της Αττικής, στο Νότιο Ευβοϊκό κόλπο. Μορφολογικά, η περιοχή χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Η πρώτη ανήκει στο παράκτιο τμήμα της χέρσου και χαρακτηρίζεται από τα χαμηλά υψόμετρα και τις πολύ μικρές κλίσεις (0-5%). Στο τμήμα αυτό είναι χτισμένη η πόλη της αρχαίας Ερέτριας. Η δεύτερη ενότητα που είναι η ενδιάμεση, αναπτύσσεται βόρεια της Ερέτριας με κύρια ανάπτυξη «Ανατολή-Δύση». Εδώ η

μορφολογική κλίση αυξάνεται (5-7%) χωρίς μεγάλη διαφορά από το νότιο τμήμα. Περίπου 5000 μέτρα από την ακτή αναπτύσσεται η τρίτη ενότητα που παρουσιάζει μεγάλες κλίσεις (>20%). Το βόρειο όριο του Δήμου βρίσκεται στην οροσειρά της Δίρφυς στο όρος Σκοτεινή (1.316 μ.). Επομένως, το προφίλ της Ερέτριας, μορφολογικά είναι ιδιαίτερο, περιλαμβάνοντας στο μεγαλύτερο μέρος το παραθαλάσσιο χαρακτήρα και ταυτόχρονα να εκτείνεται έως τον ορεινό επίπεδο των 1.316 μ. Στα όρια του Δήμου Ερέτριας περιλαμβάνεται και η παραλιακή κωμόπολη της Αμαρύνθου, όπου και οι δύο μαζί αποτελούν εσωτερικό δίπολο τουρισμού, αναψυχής και πολιτισμού, με το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να κινείται καθημερινά σε αυτόν τον άξονα. Εξαιτίας της μικρής απόστασης από την Αττική αλλά και από τη Χαλκίδα, αποτελεί περιοχή παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικό προορισμό.

Η Ερέτρια, αποτελεί από τις πιο ενδιαφέρουσες, από ιστορικής άποψης, περιοχές της Εύβοιας. Κατά την αρχαιότητα ήταν από τις σημαντικότερες πόλεις-κράτη του ελληνικού κόσμου (6ος-5ος αιώνας π.Χ.). Μετέπειτα όμως έπαυε να θεωρείται σημαντικός οικισμός και σταδιακά ερημώθηκε. Στα νεότερα χρόνια, μετά την καταστροφή των Ψαρών, ιδρύθηκε κωμόπολη στην θέση της αρχαίας πόλης αρχικά με το όνομα Νέα Ψαρά, αλλά μετά συνέχισε να αποκαλείται με το όνομα Ερέτρια. Στη πλούσια ιστορία της οφείλεται το πλήθος πολιτιστικού αποθέματος που βρίσκεται στη περιοχή, με σημαντικότερο μνημείο το αρχαίο θέατρο Ερέτριας, που βρίσκεται στη δυτική είσοδο της πόλης.

3.3 Αξιολόγηση Κρίσιμων Ζητημάτων – Swot Analysis

Στην προσπάθεια συστηματικής αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης της Ερέτριας χρησιμοποιείται η μέθοδος της Ανάλυσης Ισχυρών και Αδύνατων Σημείων, Ευκαιριών και Απειλών (ανάλυση SWOT). Η μέθοδος αυτή σκιαγραφεί με ικανοποιητικό τρόπο την υφιστάμενη κατάσταση και τις μελλοντικές προοπτικές και θέτει τις κύριες συνιστώσες της αναπτυξιακής στρατηγικής. Η παρουσίαση της ανάλυσης (SWOT) γίνεται σε κατηγορίες, προσπαθώντας να αποτυπωθούν όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής και συντελούν την τοπική ανάπτυξη, οι οποίες αναφέρονται σε γεωγραφικά χαρακτηριστικά, στο περιβάλλον, στις μεταφορές, τον τουρισμό, τον πολιτισμό και τους ανθρώπινους πόρους.

Πίνακας 3.1 Ανάλυση Swot Περιοχής Ερέτριας

Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

<p>Ισχυρά σημεία: Κεντρική θέση στην ευρύτερη περιοχή της Εύβοιας Παράκτιος Χαρακτήρας Γειτνίαση με τη Χαλκίδα Μικρή απόσταση από την Αττική</p>	<p>Αδύνατα σημεία: Γεωμορφολογική ιδιαιτερότητα</p>
<p>Ευκαιρίες: Ιδιαίτερη αυξημένη επιβατική κίνηση στη περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Εύβοιας Δυνατότητες υποπεριφερειακής συνεργασίας με λουπούς Δήμους όμοιων χαρακτηριστικών</p>	<p>Απειλές: Αδυναμία σύγχρονης διαχείρισης του ορεινού όγκου</p>

Περιβάλλον

<p>Ισχυρά σημεία: Υδάτινοι και Δασικοί Φυσικοί Πόροι Προστατευόμενο Προϊόν "Τείον" στη περιοχή της Σέττας Σπήλαια της Σέττας Υψηλή ποιότητα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος</p>	<p>Αδύνατα σημεία: Αδυναμία μέχρι σήμερα ολοκληρωμένη αειφορικής διαχείρισης</p>
<p>Ευκαιρίες: Χρήση νέων μεθόδων διαχείρισης φυσικών πόρων Εφαρμογή θεσμικού πλαισίου χρήσεων γης Εναλλακτικές μορφές τουρισμού Έλεγχος της γεωργία/κτηνοτροφίας σύμφωνα με τις αρχές αειφορικής διαχείρισης Δυνατότητα διαχείρισης παράκτιων ακτών</p>	<p>Απειλές: Κλιματολογικές Αλλαγές Πυρκαγιές - πλημμύρες Καθυστέρηση/Απουσία χωροταξικών ζητημάτων (κτηματολόγιο, ΓΠΣ, Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια)</p>

Μεταφορές

<p>Ισχυρά σημεία: Θαλάσσια σύνδεση μέσω ferry-boat Ερέτρια- Αττική (Ωρωπός) Μικρή χιλιομετρική απόσταση Ερέτριας - Χαλκίδας</p>	<p>Αδύνατα σημεία: Προβληματικό εσωτερικό οδικό δίκτυο Υποβαθμισμένο δίκτυο ενδοδημοτικών και υπερτοπικών μεταφορών Προβλήματα Στάθμευσης</p>
<p>Ευκαιρίες: Αναβάθμιση Λιμένα Αξιοποίηση των συνδυασμένων μεταφορών Οδικός άξονας σύνδεσης μεταξύ των λιμένων Ερέτριας-Κύμης</p>	<p>Απειλές: Προβλήματα Κυκλοφορίας και Ρύπανσης Αύξηση των κυκλοφοριακών ροών χωρίς αντίστοιχες υποδομές</p>

Τουρισμός - Πολιτισμός

<p>Ισχυρά σημεία: Εξωτερικός και εσωτερικός τουρισμός Παραθεριστική Κατοικία Ιδιαίτεροι τουριστικοί πόροι Ιδιαίτεροι πολιτιστικοί πόροι Αρχαιολογικά μνημεία Εθνικής εμβέλειας Επαρκής ξενοδοχειακή υποδομή Τμήμα Ελβετικής Αρχαιολογικής Σχολής Ποικίλες Πολιτιστικές Εκδηλώσεις Νέα αρχαιολογικά ευρήματα ύψιστης σημασίας</p>	<p>Αδύνατα σημεία: Εποχικότητα τουρισμού Περιορισμένη αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων και των καινοτομικών δράσεων προβολής και ανάδειξης τους Ανεπαρκής διασύνδεση τουρισμού με λουπούς τομείς της οικονομίας Ανεπαρκής διείσδυση ΤΠΕ στο τουριστικό τομέα</p>
<p>Ευκαιρίες: Αναστήλωση Αρχαίου Θεάτρου Ερέτριας Αξιοποίηση του πολιτισμού ως μοχλού αναγέννησης και περαιτέρω ανάπτυξης της περιοχής Προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές ειδικών μορφών τουρισμού (πολιτιστικός, θαλάσσιος) Αξιοποίηση των εξειδικευμένων πολιτικών της ΕΕ Αξιοποίηση της γενικότερης τάσης ανόδου του ελληνικού τουρισμού</p>	<p>Απειλές: Ανταγωνιστικοί τουριστικοί πόροι Ανεπαρκής τουριστική προβολή Υφιστάμενη οικονομική κρίση</p>

Παραγωγικό Δυναμικό

<p><u>Ισχυρά σημεία:</u></p> <p>Πληθυσμιακή αύξηση της περιοχής</p> <p>Τουριστικός χαρακτήρας περιοχής</p> <p>Αγροτικές/κτηνοτροφικές δραστηριότητες</p>	<p><u>Αδύνατα σημεία:</u></p> <p>Συρρίκνωση πρωτογενούς τομέα και αδυναμία παραγωγικής διαφοροποίησης του τομέα</p> <p>Μικρή τοπική αγορά - Αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομικών κλίμακας</p> <p>Χαμηλή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πληροφορικής & επικοινωνιών και ελλιπής πληροφόρηση</p> <p>Έλλειψη κινήτρων και θεσμικού πλαισίου για συνεργασίες και δικτυώσεις</p> <p>Αυξημένος αριθμός ανέργων και απουσία τοπικού κέντρου υποστήριξης αυτών</p>
<p><u>Ευκαιρίες:</u></p> <p>Τάση επιστροφής κατοίκων ή προσέλκυση νέων μόνιμων κατοίκων</p> <p>Η προώθηση της καινοτομίας/ επιχειρηματικότητας</p>	<p><u>Απειλές:</u></p> <p>Απουσία πολιτικής επιχειρηματικής ανάπτυξης</p> <p>Υφιστάμενη οικονομική κρίση</p>

3.4 Πρόταση Σχεδίου Στρατηγικής Πολιτιστικής/Τουριστικής Ανάπτυξης

Κύριο στόχο της πρότασης αποτελεί ο σχεδιασμός στρατηγικής Πολιτιστική/Τουριστική Ανάπτυξη της περιοχής και επιχειρείται η αναπτυξιακή προσέγγιση σε δύο κλίμακες, τη περιφερειακή, μέσω ΟΧΕ, πολιτιστικών Θεματικών Στόχων του ΠΕΠ Στερεάς και την τοπική, μέσω ΤΑΠΤοΚ και μέσω πολιτιστικών δράσεων όπως προβλέπονται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2029 του Δήμου Ερέτριας.

Η σωστά σχεδιασμένη πολιτιστική/τουριστική στρατηγική και οι πολιτιστικές δράσεις μπορούν να αποτελέσουν μέσο για την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, λόγω του ότι μπορούν να γκρεμίσουν τα τείχη μεταξύ της πλειοψηφίας του πληθυσμού και των μειονοτικών ομάδων και πολλές από αυτές στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους της κοινωνικής πολιτικής και συμβάλλουν στην προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού, ο οποίος αναφέρεται σε «όλα τα ταξίδια που έχουν ως κύριο σκοπό την άσκηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων...»²⁴. Συνεπώς ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό εργαλείο οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της τοπικής κοινωνίας, ειδικά κατά τη σημερινή εποχή που ο μαζικός τουρισμός θεωρείται μη βιώσιμος.

²⁴ Λαγός Δ., 2006, εισήγηση στο διεθνές συνέδριο για τον Πολιτιστικό Τουρισμό.

Ο κινητήριος μοχλός για το σχεδιασμό της πολιτιστικής/τουριστικής στρατηγικής αποτελεί η αξιοποίηση του Αρχαίου Θεάτρου της Ερέτριας μέσα από την επικείμενη αναστήλωση του. Η συγκεκριμένη πρόταση για το σχέδιο της πολιτιστικής/τουριστικής στρατηγικής θέτει τις αρχικά τις κατευθύνσεις και τους στόχους και στη συνέχεια περιλαμβάνει κάποιους άξονες και ενδεικτικές δράσεις που όλα αυτά θα εξυπηρετούν το κοινό στόχο της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

Όραμα

Το όραμα της προτεινόμενης στρατηγικής για την πολιτιστική/τουριστική ανάπτυξη της Ερέτριας, είναι η ίδια η ιστορία της πόλης, από την αρχαιότητα ως από τις σημαντικότερες πόλεις-κράτη του ελληνικού κόσμου (6ος-5ος αιώνας π.Χ.), στη συνέχεια με την ίδρυση των Νέων Ψαρών και σήμερα στη σκοτεινή αυτή περίοδο της οικονομικής κρίσης που πλήττει την Ελλάδα και την Ευρώπη και φέρνει τους ανθρώπους αντιμέτωπους με θέματα επιβίωσης, η ίδια η πόλη ενεργοποιείται ξανά για να προασπίσει τον πολιτισμό, που αποτελεί την άθικτη «κληρονομιά» στο πέρασμα των αιώνων. Δηλαδή, να γεφυρώσει τα πολιτιστικά στοιχεία του τότε με το σήμερα και να θέσει τις βάσεις για τις μελλοντικές γεννιές.

Γενικοί και Ειδικό Στόχοι

Οι στόχοι της στρατηγικής, γενικοί και ειδικοί, καθώς και οι άξονες προτεραιότητας εκπληρώνουν τις αρχές και το όραμα των εμπλεκόμενων φορέων για την εξέλιξη της πόλης στο τομέα του πολιτισμού και κατ'επέκταση στο τομέα του τουρισμού. Επικεντρώνονται στη διάχυση της ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα, περιφερειακό και τοπικό, στη ποιότητα της καθημερινότητας και την αειφορία, στην υψηλή καλλιτεχνική ποιότητα και στις νέες μορφές παραγωγής και οικονομίας.

Στόχοι Πολιτιστικής/ Τουριστικής Στρατηγικής	
Γενικοί	Ειδικοί
Η Ερέτρια πρότυπο πόλης πολιτιστικής αποκέντρωσης	Δράσεις υποδομών πολιτιστικών, κοινωνικών, μεταφορών
Πολιτιστικός /Τουριστικός Προορισμός	Δράσεις ενοποίησης πολιτιστικών χώρων και αναψυχής
Φυσική και Πολιτιστική Προσβασιμότητα	Ευαισθητοποίηση των ίδιων των πολιτών
Καλλιτεχνική Δραστηριότητα	Κινητοποίηση για τη δημιουργία επιχειρηματικών σχημάτων και διαδικασιών

	Ενθάρυνση συνεργασιών μεταξύ φορέων
	Δράσεις πολιτισμού καθ'όλου τη διάρκεια του έτους
	Μεταρρυθμίσεις στις πολιτιστικές αρχές και διοίκηση

Βασικές Αρχές

Οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε το σχέδιο στρατηγικής πολιτιστικής/τουριστικής ανάπτυξης είναι:

- Ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της πόλης
- Συμμετοχικός σχεδιασμός
- Επιστήμονες σε υποστηρικτικό ρόλο
- Μακροπρόθεσμο Όραμα

Προτεραιότητες και Κατευθύνσεις

Στο σχέδιο στρατηγικής προτείνονται τρεις άξονες, γύρω από τους οποίους αναπτύσσονται προτεραιότητες και δράσεις, οι οποίες είναι οι εξής:

Αξονας 1 Υποδομές	1.1 Πολιτιστικές Υποδομές	Διαμόρφωση χώρων πολιτιστικών υποδομών, πολιτιστικές ενοποιήσεις, Ψηφιακή χαρτογράφηση, βιώσιμη διαχείριση υπαρχόντων πολιτιστικών υποδομών
	1.2 Κοινωνικές Υποδομές	Διαμόρφωση κατάλληλων χώρων εξυπηρέτησης κοινού, Προσβάσεις ΑΜΕΑ,
	1.3 Μεταφορές	Ασφαλές Οδικό Δίκτυο, Κατάλληλη σήμανση, Αναβάθμιση Μεταφορικών Μέσων, Συγκοινωνιακές Διασυνδέσεις με άλλα πολιτιστικά

		περιφερειακά/αστικά/ περιαστικά κέντρα
	1.4 Ευρυζωνικότητα	Αξιοποίηση ΤΠΕ, κατάλληλες δικτυακές υποδομές, νέες ευρυζωνικές εφαρμογές και υπηρεσίες
Αξονας 2 Ανθρώπινο Δυναμικό	2.1 Επικοινωνία και Συνεργασία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Πολιτών	Διαβούλευση, διαδραστικές πολιτιστικές δράσεις, μικτές ομάδες εργασίας
	2.2 Διαδημοτικές Συνεργασίες	Πολιτιστικά δρώμενα με την υποστήριξη όμορων ή ενδοπεριφερειακών Δήμων
	2.3 Καλλιτεχνική Εκπαίδευση	Εργαστήρια καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος, πολιτιστικοί σύλλογοι, πολιτιστικές επισκέψεις
	2.4 Καλλιέργεια τοπικής κουλτούρας	Καθιέρωση ετήσιων πολιτιστικών/αθλητικών δρώμενων, πολιτιστικά σεμινάρια, εθελοντικές τοπικές ομάδες ξεναγών
Αξονας 3 Πολιτιστική Επιχειρηματικότητα	3.1 Ενίσχυση της επαγγελματικής και ερασιτεχνικής παραγωγής	Μέτρα και δράσεις που δίνουν κίνητρα για υψηλής ποιότητα τοπική παραγωγή
	Καινοτομία	Κίνητρα και δράσεις ενίσχυσης της καινοτομίας στη τοπική επιχειρηματικότητα
	Ενίσχυση ιδιωτικών πολιτιστικών υποδομών και ιδρυμάτων	Υποστήριξη αντίστοιχων δράσεων και πρωτοβουλιών με σκοπό τη βιώσιμη δράση τους
	Πολιτιστικός Τουρισμός	Αναβάθμιση τουριστικών καταλυμάτων, τουριστικών επιχειρήσεων και υπηρεσιών

	Προσέλκυση νέων επενδυτών	Ευνοϊκό τοπικό επιχειρηματικό πλαίσιο
--	---------------------------	---------------------------------------

Μεθοδολογία Κατάρτισης

Το προτεινόμενο αυτό σχέδιο στρατηγικής πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης για τη πόλη της Ερέτριας, δίνει τις γενικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για τους τομείς του πολιτισμού και του τουρισμού σε βάθος χρόνου, ενδεικτικά αναφέρεται 10ετία. Συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις, κοστολόγηση και χρονοδιάγραμμα παρουσιάζονται αναλυτικά στο αντίστοιχο Επιχειρησιακό Σχέδιο, το οποίο αποτελεί το βασικό εργαλείο υλοποίησης του αναπτυξιακού πολιτιστικού σχεδιασμού. Στη συνέχεια αυτής της μελέτης θα γίνει σύνδεση με το υπάρχον Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 του Δήμου Ερέτριας.

Τα εργαλεία και τα μέσα τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή της στρατηγικής είναι:

1. Πολιτιστική Επιτροπή
2. Δημόσια Διαβούλευση
3. Πολιτιστική Χαρτογράφηση
4. Συνεργασίες
5. Πολιτιστικές Διαδρομές/ Δίκτυα

Στη συνέχεια προσεγγίζεται η πολιτιστική /τουριστική ανάπτυξη της Ερέτριας, σαν ο απώτερος στόχος της προτεινόμενης στρατηγικής μέσα από δύο κλίμακες, την περιφερειακή και τη τοπική, συνδυάζοντας ταυτόχρονα τα διατιθέμενα μέσα χρηματοδότησης και υλοποίησης.

I. Περιφερειακή Διάσταση

Ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει μέσο οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης, λόγω του ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες και δράσεις καθώς και η αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων των τοπικών κοινωνιών μπορούν να αποτελέσουν πόλο ενδιαφέροντος επισκεψιμότητας και τουρισμού αλλά και τόπο εγκατάστασης. Συνεπώς, επέρχεται όχι μόνο η πολιτιστική αλλά και η οικονομική ανάπτυξη μιας πόλης ή και μιας περιφέρειας.

Μέσα από το ΠΕΠ της Στερεάς Ελλάδας προσεγγίζεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εδαφική ανάπτυξη λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο και τους στόχους του επιχειρησιακού προγράμματος όσον αφορά τη συμφωνία εταιρικής σχέσης και παρουσίαση του τρόπου με το οποίο το επιχειρησιακό πρόγραμμα συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων. Η ολοκληρωμένη

προσέγγιση επιλέγεται για να εξειδικευτούν σε εκείνες τις περιοχές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα έντονες οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές και φυσικές προκλήσεις. Η «υπό μετάβαση» Περιφέρεια, αν και χαρακτηρίζεται από τις παραγωγικότερες της χώρας, διακρίνεται από ισχυρές ενδο-περιφερειακές ανισότητες.

3.4.1 ΟΧΕ Πολιτιστικού Τουρισμού μέσω Αρχαίων Θεάτρων

Η πρώτη πρόταση για ολοκληρωμένη ανάπτυξη για το Δήμο Ερέτριας, αποτελεί η εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) για τη δημιουργία πολιτιστικού τουρισμού στη Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας με συνεκτικό στοιχείο τα αρχαία θέατρα.

Η πρόταση αυτή προβλέπει τη χρήση ΟΧΕ ως εργαλείο για τη δημιουργία κινητήρων ανάπτυξης και την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων πολύ-τομεακού χαρακτήρα, με τη μέγιστη δυνατή αποδοτικότητα των διαθέσιμων δημόσιων πόρων σε χωρικό επίπεδο». Συγκεκριμένα, προτείνεται μια διαδρομή πολιτισμού-τουρισμού στη Στερεά Ελλάδα, με θεματικό αντικείμενο της αξιοποίηση της πολιτιστικής ή και φυσικής κληρονομιάς, προκειμένου να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης τόσο για τις ίδιες τις περιοχές που θα αφορά, όσο και για ολόκληρη την Περιφέρεια. Η διαδρομή καλύπτει σημαντικά μνημεία της Στερεάς και συγκεκριμένα εντάσσονται 3 αρχαία θέατρα ύψιστης αρχαιολογικής σημασίας (Δελφών, Ερέτριας, Ορχομενού), με τη δυνατότητα να συμπεριληφθούν και άλλα αξιόλογα μνημεία άλλων ιστορικών περιόδων. Η τελική επιλογή τόπων που θα ενταχθούν στη διαδρομή, καθώς και δράσεων που θα περιλαμβάνει το σχέδιο, θα προκύψουν από επιχειρησιακό σχέδιο που θα εκπονηθεί, μέσα από συνεργασία με τους φορείς πολιτισμού και τουρισμού.

Οι στόχοι της διαδρομής είναι:

- Να προσελκύσει επισκέπτες.
- Να δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών, που δραστηριοποιούνται στη περιοχή.
- Να προσελκύσει νέες επενδύσεις.
- Να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο.
- Να εξασφαλίσει πόρους για τη συντήρηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

Η επιτυχία της θεματικής διαδρομής προϋποθέτει τον εμπλουτισμό της ιδέας της με πολλά στοιχεία, ώστε να λειτουργήσει ως ένα αλληλοσυμπληρούμενο σύνολο που θα διασφαλίζει:

- Τη δημιουργία κρίσιμης μάζας, η οποία δύναται να επηρεάσει σημαντικά το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν της Στερεάς, εμπλουτίζοντας το με δραστηριότητες ειδικών μορφών τουρισμού και συγκεκριμένα πολιτιστικού τουρισμού, προσδίδοντας του την αναγκαία ξεχωριστή ταυτότητα για να αποτελέσει ελκυστικό τουριστικό προορισμό με διακριτή ταυτότητα.
- Την εμπλοκή των υφιστάμενων τουριστικών υποδομών και ιδίως την ξενοδοχειακή υποδομή και τις συμπληρωματικές υπηρεσίες.
- Τη σύνδεση των τοπικών επιχειρήσεων και παραγωγών τοπικών προϊόντων με τη Διαδρομή, σε τρόπο ώστε να αποτελέσει μία σημαντική ευκαιρία για τη προβολή και καθιέρωση και αύξηση των εξαγωγών τους.
- Τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων που θα απευθύνονται σε ομάδες-στόχους με ιδιαίτερες απαιτήσεις αλλά και υψηλότερα εισοδήματα.

Για το σύνολο της Διαδρομής ομαδοποιούνται οι ακόλουθες ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων:

1. Δημόσιες υποδομές πρόσβασης, ασφάλειας και εξυπηρέτησης επισκεπτών (υποδομές μεταφορών, ηλεκτρομηχανολογικές υποδομές, πληροφορικής και επικοινωνιών, εξυπηρέτησης κοινού στους αρχαιολογικούς χώρους).
2. Επεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης στα μνημεία και στους επισκέψιμους χώρους.
3. Οργάνωση της Διαδρομής ως προσφερόμενου τουριστικού πακέτου δημιουργίας εφαρμογών ΤΠΕ για την οργάνωση των ξεναγήσεων και λοιπές ενέργειες δικτύωσης εμπλεκόμενων φορέων.

Οι δράσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών προϊόντων της Στερεάς, περιλαμβάνει:

1. Ανάδειξη των επισκέψιμων μνημείων και χώρων και βελτίωση προσβάσεων.
2. Κατάρτιση marketing plan με πρόταση για branding, σχεδιασμός λογότυπου και δημιουργικού Διαδρομής και συσχετισμός με τον επικοινωνιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας.
3. Σχεδιασμός media plan για διαφήμιση και δημόσιες σχέσεις, βάση των υποδείξεων του marketing plan.
4. Μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας όπου θα περιλαμβάνει την κατάρτιση τυπικής σύμβασης και καταστατικού Τοπικού Συμφώνου

Ποιότητας για τα καταστήματα και τους παραγωγούς τοπικών προϊόντων(προδιαγραφές, ενέργειες βελτίωσης χώρων, ποιότητας).

5. Καθιέρωση εκδηλώσεων σε ετήσια γεγονότα.
6. Χρήση ΤΠΕ για τη δημιουργία εφαρμογών ενημέρωσης και εικονικής ξενάγησης.
7. Συγκέντρωση και συμπλήρωση ψηφιακού και λοιπού υλικού.
8. Εκπαίδευση για την οργάνωση ξεναγήσεων, επιχειρηματιών, εργαζομένων κλπ.

Η μεθοδολογική προσέγγιση για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου περιλαμβάνει:

Ευρεία εμπλοκή των τοπικών παραγόντων. Η βάση για την επιτυχία της ΟΧΕ είναι η εμπλοκή των τοπικών παραγόντων της πολιτιστικής και τουριστικής αγοράς, ώστε να διασφαλισθεί ότι το Σχέδιο έχει συμπεριλάβει το σύνολο των σημείων και δράσεων που μπορούν να αποτελέσουν μέρη της διαδρομής.

Αποτελεσματικές Συνέργειες. Η συνεργασία των τοπικών παραγόντων, των τοπικών επιχειρηματιών και της τοπικής κοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση της επιτυχίας του σχεδιασμού. Σε ευρύτερο πλαίσιο εμπλέκονται και φορείς της κεντρικής διοίκησης που έχουν ρόλο και αρμοδιότητα σε επιμέρους έργα, όπως Υπ.Τουρισμού, Πολιτισμού, ΥΠΕΚΑ Υποδομών και Μεταφορών.

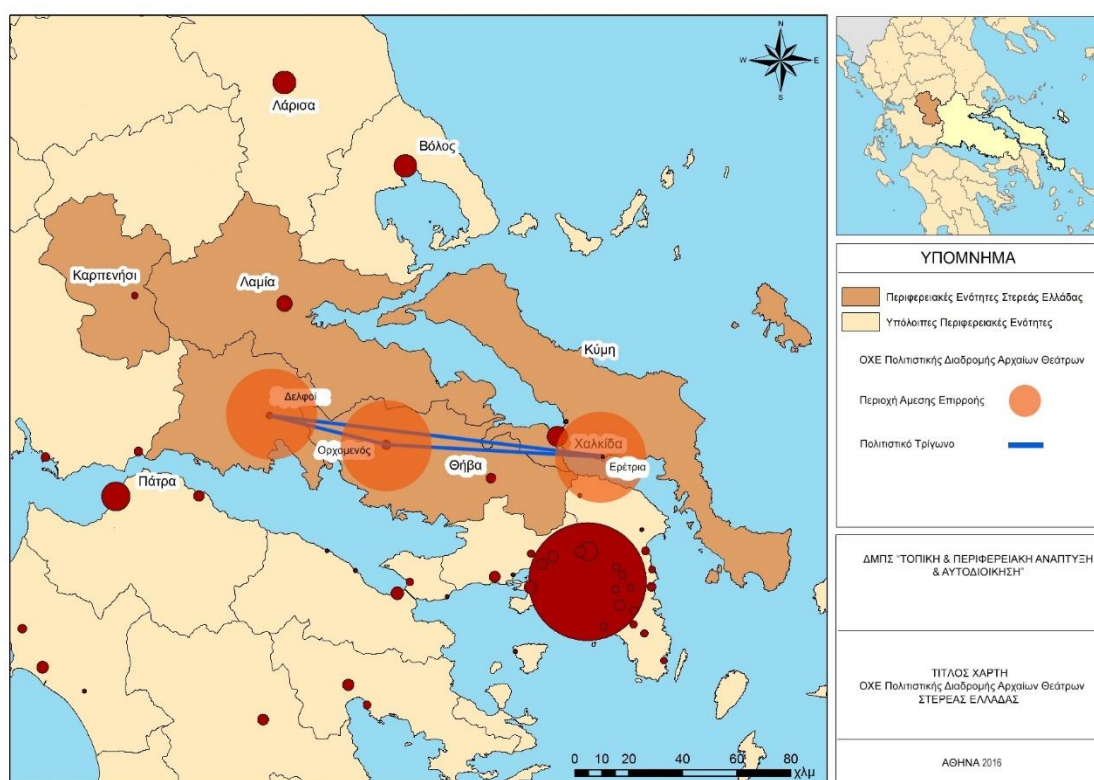
Χρηματοδοτικά Μέσα. Η αναγνώριση των χρηματοδοτικών μέσων και ο καθορισμός των όρων για το συντονισμό των εμπλεκόμενων οργανωτικών μονάδων της Δημόσιας Διοίκησης αποτελεί κρίσιμο παράγοντα.

Χρονοδιάγραμμα. Ο χρονισμός των δράσεων εντάσσεται στο χρονικό ορίζοντα 2014-2020 με κριτήρια το αναμενόμενο αποτέλεσμα κάθε δράσης, την συμπληρωματικότητα τους, τη δημιουργία αρχικού πυρήνα έλξης κλπ. Για κάθε δράση λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός κύκλος ζωής της ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια των απαιτούμενων πόρων για την επιτυχή εξέλιξη.

Καθορισμός Διακυβέρνησης.

Μέσω τοπικής διαβούλευσης με πρωτοβουλία της Περιφέρειας και με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων θα προσδιοριστεί το σχήμα διαχείρισης της ΟΧΕ όσο και η δημιουργία Επιτροπής για την εξειδίκευση και επικαιροποίηση της στρατηγικής. Η διαχείριση της ΟΧΕ μπορεί να γίνει από διακριτή ομάδα στο πλαίσιο της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης ΠΕΠ Στερεάς, όπου θα συμμετέχουν υφιστάμενα στελέχη της ΕΥΔ αλλά και της Περιφέρειας, των Δήμων της περιοχής, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

3.1 Χάρτης ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής μέσω Αρχαίων Θεάτρων

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, η πολιτιστική διαδρομή ως ένα πλήρες και επώνυμο τουριστικό προϊόν, δύναται να επιτύχει τη διάχυση του πολιτιστικού τουρισμού από τον σημερινό αποκλειστικό προορισμό των Δελφών και σε άλλες περιοχές της Περιφέρειας, όπως Ερέτριας και Ορχομενό, και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη για την τοπική οικονομία και κοινωνία.

3.4.2 ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας

Το προτεινόμενο σχέδιο πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της περιφερειακής διάστασης, ευθυγραμμίζεται πλήρως με τον Θεματικό Στόχο 6 «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων», ο οποίος αντιστοιχεί στον Άξονα Προτεραιότητας 6 και ειδικά στην επιλεγμένη Επενδυτική Προτεραιότητα 6c «Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς».

Θεματικός Στόχος

Επενδυτική Προτεραιότητα

06 - Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	6c – Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
--	---

Σύμφωνα με το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας, η αειφορική διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής, στοιχείο που αποτυπώνεται στον προοδευτικά αυξανόμενο αριθμό πολιτικών, προγραμμάτων και έργων προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης της και αντανακλά τη κατανόηση του ρόλου των πολιτιστικών πόρων ως μοχλού ανάπτυξης, αλλά και διαφύλαξης της ταυτότητας περιφερειακών και αστικών χωρικών ενοτήτων. Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Η προστασία και ανάδειξη του εν λόγω αποθέματος είναι καθοριστική για τη διατήρηση της ταυτότητας της περιοχής, για τη ποιότητα της ζωής των κατοίκων, για την ελκυστικότητα της ως τόπου κατοίκησης και τουρισμού κ.α. Η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά δέχεται πιέσεις από την αστικοποίηση, την άναρχη τουριστική ανάπτυξη, τις συγκρούσεις χρήσεων γης, τη περιβαλλοντική ρύπανση κ.α. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν πολλά περιθώρια για την οικονομική αξιοποίηση του αποθέματος αυτού. Για τους παραπάνω λόγους η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, υιοθέτησε τον Ειδικό Στόχο-6γ1 «Προστασία και Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών πόρων, ιδίως για τουριστικούς σκοπούς», ο οποίος θα προωθεί με πόρους του ΕΤΠΑ.

Μέσω των δράσεων του ΕΣ-6γ1 επιδιώκονται τα εξής αποτελέσματα:

- Η προστασία και αειφορική διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η διατήρηση της ταυτότητας της περιοχής και η βελτίωση της ελκυστικότητάς.
- Η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων.
- Η οικονομική αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού και νέων εισοδημάτων.
- Η θετική συμβολή στις επενδύσεις και στην περιφερειακή ανάπτυξη , για την ελκυστικότητά της ως τόπου κατοίκησης και τουρισμού κ.α.

Ως ενδεικτικές δράσεις αναφέρονται:

- Έργα προστασίας, αποκαταστάσεις και ανάδειξης μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.
- Παρεμβάσεις προστασίας φυσικών πόρων, οικοτόπων και αισθητικών δασών, τοπίων κ.α.
- Ενίσχυση μουσειακών υποδομών και πιστοποιήσεις αυτών.

- Προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και βιομηχανικής κληρονομιάς και της ιστορίας των πόλεων.
- Δημιουργία διαδρομής ως επώνυμο τουριστικό προϊόν που θα συνδέει τα αρχαιολογικά μνημεία και αξιοθέατα σε ένα ενιαίο δίκτυο πολιτιστικού τουρισμού.

II. Τοπική Διάσταση

Ο πολιτισμός και η ανάπτυξη μιας περιοχής αποτελούν δείκτες προόδου και πολιτικής σταθερότητας μιας κοινωνίας, για αυτό και η στρατηγική πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης επιτυγχάνεται μέσω της αξιοποίησης των πολιτιστικών προτύπων, του πολιτιστικού χρόνου, της πολιτιστικής υποδομής, των μέσων επικοινωνίας, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος καθώς επίσης και της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας. Η συμμετοχή και ο ρόλος των πολιτών μπορεί να πάρει τρεις μορφές: της κατανάλωσης μόνο των πολιτιστικών αγαθών, της συμμετοχής στη διαδικασία των αποφάσεων κατά το σχεδιασμό της πολιτιστικής πολιτικής και στην ενθάρρυνση των πολιτών να μετέχουν προσωπικά στις διεργασίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Συνεπώς για την επίτευξη των τριών επιπέδων συμμετοχής των πολιτών, απαιτείται προγραμματισμός, συνέπεια και μακρόπνοος σχεδιασμός της πολιτιστικής πολιτικής από τη μεριά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και το συντονισμό των οικονομικών

και πολιτιστικών στοιχείων. Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά τα στοιχεία του σχεδιασμού της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης, παρουσιάζονται στη συνέχεια το χωρικό εργαλείο της Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων που βρίσκεται υπό εξέλιξη και το τμήμα του Επιχειρησιακού Προγράμματος 2014-2019 του Δήμου Ερέτριας που αφορά τις δράσεις του πολιτισμού/τουρισμού.

3.4.3 ΤΑΠΤοΚ

Η προώθηση της ΤΑΠΤοΚ στο πλαίσιο του νέου ΠΑΑ 2014-2020 επιτυγχάνεται με το Μέτρο 19 «Στήριξη για τη τοπική ανάπτυξη μέσω του Leader (ΤΑΠΤοΚ – τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων)». Μέσω του υπομέτρου 19.1, οι υφιστάμενες ή νέες Ομάδες Τοπικής Δράσης έχουν τη δυνατότητα να λάβουν στήριξη για την προετοιμασία της στρατηγικής της τοπικής ανάπτυξης. Το κύριο υπομέτρο για την υλοποίηση του τοπικού προγράμματος είναι το 19.2 «Στήριξη υλοποίησης δράσεων των στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD/LEADER)». Με τους πόρους του υπομέτρου δύναται η ενίσχυση επενδύσεων δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα. Μέσω των επενδύσεων αυτών θα πρέπει να προάγονται η ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού, της τοπικής οικονομίας και της τοπικής ταυτότητας, η καινοτομία, η βελτίωση της τοπικής επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, η αύξηση της επισκεψιμότητας, η ενίσχυση της διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας, η προώθηση της συνεργασίας, η αναβάθμιση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων, της απασχόλησης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της κοινωνικής συνοχής κα.

Αναλυτικά, έχουμε:

Μέτρο ΠΑΑ (CLLC/LEADER)	Υπομέτρο ΠΑΑ (CLLC/LEADER)	Κατηγορίες Παρεμβάσεων ΠΑΑ (CLLC/LEADER)
	19.2.1 Παρεμβάσεις δημόσιου χαρακτήρα για τον τοπικό πληθυσμό (συμπεριλαμβάνονται τα υπομέτρα 7.3: Στήριξη για την ευρωζωνική υποδομή, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας, βελτίωσης και επέκτασης της, την παθητική ευρωζωνική υποδομή και την παροχή πρόσβασης στην ευρωζωνικότητα και την	i. Βελτίωση αποκατάσταση και επέκταση δημόσιων κτηρίων (καθώς και η ενεργειακή αναβάθμιση αυτών). Τα εν λόγω δημόσια κτίρια δύνανται να αξιοποιηθούν για δραστηριότητες όπως διενέργεια εκδηλώσεων, άθληση, μουσεία, εκθετήρια κ.α., καθώς και για δημιουργία πολυχώρων, για την επίδειξη και πώληση τοπικών προϊόντων κ.α.

<p>M19- Στήριξη για τοπική ανάπτυξη μέσω του Leader (ΤΑΠΤΚ – τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων) (άρθρο 35 Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 1303/2013)</p>	<p>ηλεκτρονική διακυβέρνηση και 7.6: Στήριξη για μελέτες και επενδύσεις που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των αγροτικών τοπίων και των τόπων υψηλής φυσικής αξίας, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κοινωνικοοικονομικών πτυχών και των δράσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης</p>	<p>ii. Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου</p>
		<p>iii. Έργα δημιουργίας, ανάπτυξης ή βελτίωσης υποδομών και υπηρεσιών αναψυχής, πολιτισμού, καθώς και ενέργειες ανάδειξης και προβολής για την αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής.</p>
		<p>iv. Έργα για την περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών.</p>
		<p>v. Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές</p>
		<p>vi. Δημιουργία, βελτίωση και επέκτασή της ευρυζωνικής υποδομής</p>
		<p>19.2.2 Επενδύσεις ιδιωτικού χαρακτήρα (συμπεριλαμβάνονται τα Μέτρα 6.2: Υποστήριξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κατοίκων της υπαίθρου για εκκίνηση νέων μη γεωργικών δραστηριοτήτων, M04 - Επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού</p>
	<p>ii. Στήριξη της δημιουργίας, εκσυγχρονισμού και επέκτασης ΜΜΕ.</p>	
	<p>iii. Ενέργειες συνεργασίας και δικτύωσης.</p>	
	<p>iv. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων.</p>	
	<p>v. Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού τομέα.</p>	
<p>vi. Ενίσχυση επενδύσεων για μη γεωργικές δραστηριότητες</p>		

Η «Αναπτυξιακή Ευβοίας Α.Ε.» προετοιμάζεται και εκπονεί κατά τη διάρκεια της περιόδου που διανύουμε, Αύγουστος 2016, το σχετικό σχέδιο για τη περιοχή παρέμβασης για την υποβολή και υλοποίηση τοπικού προγράμματος στα πλαίσια της πρόσκλησης του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, μέσω του ΠΑΑ 2014-2020 (Μέτρο 19). Η προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης CLLD/LEADER «Κεντρικής και Βόρειο Εύβοιας» αποτελεί γεωγραφικό και διοικητικό υποσύνολο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος και της Περιφερειακής Ενότητας Ευβοίας αντίστοιχα. Η περιοχή της Ερέτριας, βάση των προ απαιτούμενων χαρακτηριστικών,

πληροί τόσο πληθυσμιακά όσο και γεωγραφικά τις προϋποθέσεις, ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί επιλέξιμη περιοχή για της Περιφερειακή Ενότητα της Εύβοιας. Μετά από σχετική πρόσκληση της «Αναπτυξιακής Ευβοίας Α.Ε» και δημόσιας διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε, ο Δήμος Ερέτριας ενέκρινε τη συμμετοχή του και όρισε δύο εκπροσώπους στην Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος (Ε.Δ.Π) του Τοπικού Προγράμματος με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων.

Σε συνέχεια της παραπάνω πρόσκλησης και λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτιστικές/τουριστικές προτεραιότητες του ΠΑΑ 2014-2020, προκειμένου να σχεδιαστεί η ολοκληρωμένη πολιτιστική/τουριστική ανάπτυξη της περιοχής προτείνεται η προσέγγιση του σχεδιασμού γύρω από το κύριο ερώτημα «πώς θα διαχυθεί στη περιοχή της Ερέτριας η ανάπτυξη που θα έρθει με τη συμμετοχή της στη πολιτιστική διαδρομή και τη πιθανή ολοκλήρωση της δράσης-αναστήλωση του Αρχαίου Θεάτρου-που θα υλοποιηθεί». Στόχος είναι η διάχυση της ανάπτυξη μέσα στη πόλη μέσω της αξιοποίησης της παράκτιας ζώνης αναψυχής, της ενεργοποίησης των τοπικών επιχειρήσεων, της σύνδεσης με άλλα τοπικά αξιοθέατα(πολιτισμικά και περιβαλλοντικά) και της βελτίωσης της ελκυστικότητας τμήματος της περιοχής για επένδυση μέσω ανάπτυξης υψηλής ποιότητας και προσβάσιμων επιχειρηματικών τοποθεσιών. Το πολιτιστικό απόθεμα, το λιμάνι και η παραλιακή ζώνη αποτελούν τους βασικούς πόρους που στη τοπική αυτή στρατηγική οφείλουν να αξιοποιηθούν. Με βάση τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή, μείωση του τουρισμού, υψηλός αριθμός ανεργίας, οικονομική δυσχέρεια και το δυναμικό της περιοχής, προτείνεται μέσα από το σχεδιασμό της πολιτιστικής/τουριστικής στρατηγικής να προβλεφθούν δράσεις που θα αποβλέπουν στους εξής στόχους:

- Η χρονική διάρκεια της επισκεψιμότητα να διευρυνθεί.
- Δημιουργία ευκαιριών στις τοπικές επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών.
- Τόνωση της τουριστικής δραστηριότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.
- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Εξασφάλιση πόρων για τη συντήρησή και άλλων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων με ζώνη αναψυχής.
- Αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου της πόλης και τη ζώνη αναψυχής.
- Αξιοποίηση του παρηκμασμένου τμήματος του παραλιακού μετώπου (Νησί των Ονείρων) ώστε να προσελκύσει νέες επενδύσεις.

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων και της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής εξαρτάται από την εμπλοκή των τοπικών εταίρων και κυρίως των επιχειρήσεων. Επίσης, θεμιτό είναι η επιδίωξη της στενής συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και του τοπικού πληθυσμού ώστε να διασφαλιστεί η κατάλληλα ευθυγράμμιση των μακροπρόθεσμων στόχων και των δύο πλευρών. Η πόλη επομένως, οφείλει να επιτρέψει στους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς της Ερέτριας να αναλάβουν τον έλεγχο της διαδικασίας αναπτύσσοντας τη δική τους τοπική στρατηγική πολιτιστικού/τουριστικού προσανατολισμού στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης.

3.4.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 Δήμου Ερέτριας

Μέσα από το πρόσφατα εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 του Δήμου Ερέτριας, διαφαίνεται σε χρονικό διάστημα πέντε ετών, ένα τμήμα της πολιτιστικής/τουριστικής πολιτικής που ακολουθεί ο Δήμος όσον αφορά τη πολιτιστική και τουριστική του ανάπτυξη. Στη συνέχεια αποτυπώνονται οι δράσεις όπως έχουν ενταχθεί στα αντίστοιχα μέτρα και άξονες του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου για τη πενταετία 2014-2019.

1	Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	1,4	Χωροταξία και Αστική Ανάπτυξη	1.4.4	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	1.4.4.1	Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων
1	Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	1,4	Χωροταξία και Αστική Ανάπτυξη	1.4.4	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	1.4.4.8	Μελέτη και Κατασκευή Ποδηλατοδρόμου από τη θέση Eva Camping μέχρι την Ερέτρια
1	Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	1,4	Χωροταξία και Αστική Ανάπτυξη	1.4.4	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	1.4.4.9	Μελέτη και Κατασκευή Ποδηλατοδρόμου από τη θέση Holidays In μέχρι την Ερέτρια
1	Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	1,4	Χωροταξία και Αστική Ανάπτυξη	1.4.4	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	1.4.4.12	Ανάπλαση Παραλίας Αρχαίου Θεάτρου
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,2	Κοινωνική Μέριμνα	2.2.2	Βελτίωση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών ΑΜΕΑ	2.2.2.1	Διαμόρφωση κεντρικών σημείων, ώστε να είναι προσβάσιμα από ΑΜΕΑ
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,2	Κοινωνική Μέριμνα	2.2.2	Βελτίωση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών ΑΜΕΑ	2.2.2.3	Πολυχώρος Δραστηριοτήτων για ΑΜΕΑ

2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.1	Διοργάνωση εκδηλώσεων τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας	2.3.1.1	Πολιτιστικές Εκδηλώσεις στο Νησί Ονειρών
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.1	Διοργάνωση εκδηλώσεων τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας	2.3.1.2	Συνεργασία με το θέατρο "Παπακωνσταντίνου" στη Σέττα για πολιτιστικές δράσεις
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.1	Αγορά ή απαλλοτρίωση Σπίτι του Κανάρη
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.2	Δημιουργία Δημοτικής Φιλαρμονικής Ορχήστρας
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.3	Εμπλουτισμός Λαογραφικών μουσείων
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.4	Δημιουργία Λαογραφικού Μουσείου στην Ερέτρια
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.5	Αξιοποίηση Σπηλαίων στη Σέττα
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.2	Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων υποδομών για πολιτιστική χρήση	2.3.2.6	Κατασκευή ανοιχτού θεάτρου
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.3	Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος	2.3.3.1	Δημιουργία ψηφιακού μουσείου
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.3	Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος	2.3.3.2	Αναστήλωση και Ανάδειξη αρχαίου Θεάτρου Ερέτριας
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.3	Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος	2.3.3.3	Καταγραφή των υφιστάμενων τοπικών και πολιτιστικών συλλόγων και δημιουργία μητρώου πολιτιστικών δράσεων
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.3	Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος	2.3.3.4	Αξιοποίηση Δεξαμενής (υδραγωγείο Σίλλερ) στη θέση Αρχαίου Θεάτρου
2	Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός	2,3	Πολιτισμός	2.3.3	Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος	2.3.3.5	Δικτυακή πολιτιστική γεωγραφική πλατφόρμα (GIS)

3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,2	Επιχειρηματικότητα	3.2.1	Ανάπτυξη πλαισίου συνεργασίας με τις τοπικές επιχειρήσεις, οικονομικούς και λουτούς φορείς	3.2.1.1	Μελέτη και υλοποίηση ανάπτυξης δικτύου εσωτερικής οικονομίας (στήριξη τοπικών επιχειρήσεων)
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,2	Επιχειρηματικότητα	3.2.1	Ανάπτυξη πλαισίου συνεργασίας με τις τοπικές επιχειρήσεις, οικονομικούς και λουτούς φορείς	3.2.1.2	Κάρτα με εκπαιδευτικό χαρακτήρα για μουσεία, εκδηλώσεις, μεταφορές, καταστήματα
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,2	Επιχειρηματικότητα	3.2.2	Δημιουργία και επέκταση δημοτικών επιχειρηματικών υποδομών	3.2.2.1	Εκπόνηση μελετών για επενδυτικές δράσεις
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,2	Επιχειρηματικότητα	3.2.2	Δημιουργία και επέκταση δημοτικών επιχειρηματικών υποδομών	3.2.2.2	Δημιουργία θεματικού πάρκου διατήρησης και ανάδειξης της αυτοφούς χλωρίδας (τέινο+ρίγανη) στη Σέττα

3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.1	Βελτίωση Τουριστικών Υποδομών	3.3.1.1	Αξιοποίηση του Νησιού των Ονείρων
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.1	Βελτίωση Τουριστικών Υποδομών	3.3.1.2	Κατασκευή Μαρίνας στη Δ.Κ.Ερέτριας
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.1	Βελτίωση Τουριστικών Υποδομών	3.3.1.3	Κατασκευή δικτύου ποδηλατοδρόμων εντός σχεδίου πόλεως στην Ερέτρια
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.1	Βελτίωση Τουριστικών Υποδομών	3.3.1.4	Δημιουργία θεματικού Πάρκου
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.2	Ανάδειξη Δραστηριοτήτων του τουριστικού τομέα και της παραθεριστικής κατοικίας	3.3.2.1	Σύνδεση αγροτικής παραγωγής και τουρισμού
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.3	Τουριστική προβολή περιοχής	3.3.3.1	Ενίσχυση της τουριστικής προβολής μέσω των Μέσων Ενημέρωσης
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.3	Τουριστική προβολή περιοχής	3.3.3.2	Ενοποίηση πολιτιστικών σημείων εντός της περιφέρειας
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.3	Τουριστική προβολή περιοχής	3.3.3.3	Πολιτιστικές Διαδρομές
3	Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση	3,3	Τουρισμός	3.3.3	Τουριστική προβολή περιοχής	3.3.3.4	Διαφήμιση της περιοχής στο Εξωτερικό

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 Δήμου Ερέτριας

Όπως φαίνεται και από την αναλυτική καταγραφή των δράσεων, ο Δήμος Ερέτριας προσπαθεί να αξιοποιήσει τους πολιτιστικούς του πόρους, με σκοπό τη βελτίωση των πολιτιστικών και τουριστικών υποδομών, τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, την αναστήλωση/ανακαίνιση σημαντικότερων μνημείων, την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών, την διευκόλυνση της πρόσβασης στα πολιτιστικά σημεία και την προβολή της περιοχής ως πολιτιστικός/ τουριστικός προορισμός. Ο σχεδιασμός της αξιοποίησης των πολιτιστικών πόρων και του πολιτισμικού κεφαλαίου, γενικά, με την αναβάθμιση τους και την προβολή τους, βοηθά στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, απαιτείται όμως, η ανάδειξη της αυθεντικής πολιτισμικής ταυτότητας της τοπικής κοινωνίας, της παραγωγής πολιτιστικών δράσεων από τον ίδιο τον τοπικό πληθυσμό, μαζί με την ανάδειξη της πολιτιστικής τους κληρονομιάς και παράδοσης, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση της μνήμης και της κοινωνικής συνοχής.

3.5 Συμπερασματική Πρόταση

Λαμβάνοντας υπόψη το προτεινόμενο σχεδιασμό της πολιτιστικής/ τουριστικής στρατηγικής για την περιοχή της Ερέτριας υπό το πρίσμα της περιφερειακής και της τοπικής κλίμακας

καταλήγουμε στο σχηματισμό του παρακάτω πίνακα ολοκληρωμένης αντιστοίχισης των Αξόνων/Στόχων ανάμεσα στο προτεινόμενο σχέδιο στρατηγικής, στο ΠΕΠ Στερεάς και στο ΠΑΑ (CLLD/LEADER).

Προτεινόμενη Πολιτιστική/Τουριστική Στρατηγική		ΠΕΠ Στερεάς	ΠΑΑ CLLD/LEADER	
Αξονες/ Στόχοι		6c- Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	19.2.1 Παρεμβάσεις δημόσιου χαρακτήρα για τον τοπικό πληθυσμό	19.2.2 Επενδύσεις ιδιωτικού χαρακτήρα
Αξονας 1 Υποδομές	1.1 Πολιτιστικές Υποδομές	+	+	
	1.2 Κοινωνικές Υποδομές		+	
	1.3 Μεταφορές		+	
	1.4 Ευρυζωνικότητα		+	
Αξονας 2 Ανθρώπινο Δυναμικό	2.1 Επικοινωνία και Συνεργασία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Πολιτών		+	+
	2.2 Διαδημοτικές Συνεργασίες	+		
	2.3 Καλλιτεχνική Εκπαίδευση		+	

	2.4 Καλλιέργεια τοπικής κουλτούρας	+		
Άξονας 3 Πολιτιστική Επιχειρηματικότητα	3.1 Ενίσχυση της επαγγελματικής και ερασιτεχνικής παραγωγής		+	+
	3.2 Καινοτομία		+	+
	3.3 Ενίσχυση ιδιωτικών πολιτιστικών υποδομών και ιδρυμάτων			+
	3.4 Πολιτιστικός Τουρισμός	+	+	+
	3.5 Προσέλκυση νέων επενδυτών			+

Συμπερασματικά από τον παραπάνω πίνακα, προκύπτει ότι οι στόχοι της προτεινόμενης στρατηγικής πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης συμβαδίζουν τόσο με τις γενικές κατευθύνσεις όσον αφορά τους πολιτιστικούς/ τουριστικούς στόχους της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, όσο και με τους αντίστοιχους στόχους του ΠΑΑ (CLLD/LEADER).

Στη προσπάθεια που έγινε να προσεγγιστεί η διάχυση της ανάπτυξης, που ακολουθεί τις έννοιες του πολιτισμού και τουρισμού και να αξιοποιηθεί κατάλληλα για το σχεδιασμό μια αναπτυξιακής στρατηγικής μιας περιοχής, έγινε σαφές ότι απαιτείται μια διεπιστημονική και πολυεπίπεδη ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη όλα τα εμπλεκόμενα στοιχεία. Ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι μια δυναμική διαδικασία η οποία συνεχώς εξελίσσεται, μεταλλάσσεται, προσαρμόζεται και προβλέπει τις επερχόμενες αλλαγές και τάσεις. Αντίστοιχα, ο πολιτισμός, είναι μια έννοια, η οποία αποτελεί μια πολυδιάστατη «φράκταλ» δομή, που δεν έχει χαρακτηριστική κλίμακα μέτρησης ώστε να αποτιμηθεί και δεν μπορεί να περιοριστεί χρονικά, γιατί είναι αιώνια. Επομένως, οι δυναμικές που απαιτούνται για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της ολοκληρωμένης πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής, μας περιορίζει ώστε να ολοκληρώσουμε αυτή την

εργασία με το συνηθισμένο επίλογο και για αυτό το λόγο καταλήγουμε σε συμπεράσματα, αφήνοντας τη σχετική ελευθερία στη δυναμική της εικόνας της περιοχής να εξελιχθεί.

Στο σχεδιασμό της Στρατηγικής επιχειρήθηκε η ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν την περιοχή της Ερέτριας από το εσωτερικό της περιβάλλον αλλά και των δυνάμεων από το εξωτερικό της περιβάλλον, μέσα από τη swot analysis. Στη συνέχεια, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, τους στόχους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και τους στόχους των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και του ΠΑΑ, για τη περιοχή μελέτης, συνθέσαμε το όραμα και τους προτεινόμενους στόχους. Είναι πλέον αποδεκτό ότι οποιαδήποτε στρατηγική ανάπτυξης λειτουργεί θετικά ως προς τη συνοχή του κοινού, αποτελώντας ένδειξη επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων, όταν το ίδιο το κοινό έχει συμβάλει στο σχεδιασμό. Η προτεινόμενη στρατηγική πολιτιστικής/ τουριστικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από δυναμικότητα γιατί συνέθεσε όλα εκείνα τα στοιχεία που καταστούν ολοκληρωμένη τη τοπική ανάπτυξη.

Η υιοθέτηση μίας πολιτιστικής/ τουριστικής στρατηγικής από το Δήμο Ερέτριας αλλά και κάποιες στρατηγικές κινήσεις, όπως η στελέχωση του Πολιτιστικού Οργανισμού με τα κατάλληλα επιστημονικά καταρτισμένα άτομα, θα ενισχύσει τη κοινωνική συνοχή της πόλης, θα θωρακίσει το πολιτιστικό της απόθεμα και θα αξιοποιήσει τη πολιτιστική της κληρονομιά, διοχετεύοντας την ανάπτυξη προς όλους τους ενεργούς τομείς της πόλης. Ειδικότερα σήμερα, όπου η οικονομική κρίση απλώνεται ως απειλή για οποιαδήποτε τοπική πολιτική, οι συλλογικές απόψεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων της πόλης αλλά και ειδικότερα των παραγόντων που ασχολούνται με το πολιτισμό, θα αποτελέσει πρόσφορο βήμα για άντληση οικονομικών προτάσεων και επιλογών. Άλλωστε, όπως αναφέρει ο Θεόδωρος Σταυρόπουλος «Ο κύριος κριτής της πνευματικής και γενικότερα της πολιτιστικής δημιουργίας είναι η κοινή γνώμη η οποία διαμορφώνεται από τη συμμετοχή των πολιτών εις την μελέτη, την παρακολούθηση και τη δημόσια συζήτηση επί του πολιτιστικού έργου»²⁵. Η συμμετοχική πολιτιστική Δημοκρατία μπορεί να αποβεί σημαντικός συντελεστής, όχι μόνο κοινωνικής συνοχής, αλλά και παραγωγικών λύσεων. Οι αποφάσεις ενδείκνυται να λαμβάνονται μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχικής και πολιτιστικής δημοκρατίας και συνεπώς της κοινωνικής συνοχής, αφού ο πολίτης γίνεται κοινωνός της σχεδιαζόμενης πολιτιστικής πολιτικής. Συνεπώς, η ανάπτυξη αρχίζει από τον άνθρωπο και καταλήγει στον άνθρωπο.

Τέλος, η παρούσα εργασία επιχειρήσε να συμβάλει στην ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού μοχλού ανάπτυξης μιας περιοχής, να προάγει ταυτόχρονα τη κοινωνική συνοχή

²⁵ Σταυρόπουλος Θ., (1994), Πολυφωνία, δημοκρατία και πολιτιστική δημιουργία, περιοδικό «Θέσεις», τεύχος 47, εισαγωγή

και να ενισχύσει την επιχειρηματικότητα σε τοπικό επίπεδο. Είναι ολοφάνερο ότι ο πολιτισμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας της Ερέτριας και ότι αυτός, μέσω της πολιτιστικής/ τουριστικής στρατηγικής, θα ενισχύσει σημαντικά τη τοπική ανάπτυξη της περιοχής.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αραβαντινός, Α. (1997). Πολεοδομικός σχεδιασμός, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- Γασπαρινάτος Κ., Ιωαννίδης Γ., (2010), Πολιτιστική Πολιτική και Τοπική Περιφερειακή Ανάπτυξη, Αθήνα, εκδόσεις ΕΚΔΔ.
- Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α., (2011), Χωροταξικός Σχεδιασμός: Θεωρία και Πράξη, Αθήνα: Κριτική
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2019 Δήμου Ερέτριας
- Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020, σελ.165.
- Ευαγγελίδου, Μ. (2007). «Σύστημα χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και δυνατότητες παρέμβασης της κοινωνίας των πολιτών», Παρουσιάστηκε στο διεθνές συνέδριο «Κοινωνία των πολιτών, περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη - Από την ενημέρωση στην ενεργό συμμετοχή», Μεσόγειος-SOS, ΑΚΤΗ, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 23-24 Νοεμβρίου.
- Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014, «Καθοδήγηση για τους τοπικούς φορείς σχετικά με την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων».
- Ζαχαρή Β., Ασπρογέρακας Ε. (2013), «Η πολιτική συνοχής ως πλαίσιο τοπικής ανάπτυξης», στο Αγροτική οικονομία, ύπαιθρος χώρος, Περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, 11ο ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ERSA - GR, Πρακτικά Συνεδρίου, ERSA-GR, Πανεπιστήμιο Πάτρας, ΕΑΠ, Πάτρα, 14 - 15 Ιουνίου 2013
- Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2015, Μελέτη Εξειδίκευσης Δράσεων Σύνδεσης Πρωτογενούς και Τουριστικού τομέα για υιοθέτηση ολοκληρωμένων στρατηγικών στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (ΥΠΟΕΡΓΟ 8 - ΚΩΔΙΚΟΣ ΟΠΣ ΠΡΑΞΗΣ: MIS 485414)
- Κλάδος Γ., (1994), Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση, στο: Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία, εκδόσεις ΕΕΤΑΑ.

- Κότιος Α., Κουτουλάκης Μ., 2015, «Η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020», διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος Διαχείριση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, ΜΠΣ Τοπική κ Περιφερειακή Ανάπτυξη κ Αυτοδιοίκηση, Αθήνα
- Λαγός Δ., 2006, εισήγηση στο διεθνές συνέδριο για τον Πολιτιστικό Τουρισμό.
- Ν.1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός»
- Νόμος 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»
- Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Μ. (2009), Περιφερειακός Προγραμματισμός, σελ: 21-34, 147-170, 267-270, 286-288, Αθήνα: Παπαζήση
- Παχάκη Φ., (2000), Ο Πολιτισμός ως Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας, Αθήνα, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
- Σταυρόπουλος Θ., (1994), Πολυφωνία, δημοκρατία και πολιτιστική δημιουργία, περιοδικό «Θέσεις», τεύχος 47, εισαγωγή
- Στρατηγέα, Α. και Παπαδοπούλου, Μ. (2012). «Η συμβολή του συμμετοχικού σχεδιασμού στη διαχείριση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος: Η εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/ΕΚ στην ελληνική πραγματικότητα», Πρακτικά 3ου Εθνικού Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος, 27-30 Σεπτεμβρίου, σελ. 1303-1311
- Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, 2014, «3η Εγκύκλιος για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020», Αθήνα
- ΦΕΚ 128/Α/2008, Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΥΠΕΚΑ
- ΦΕΚ 2464/Β/2008, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού, ΥΠΕΚΑ
- ΦΕΚ 151/Α/2009, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού, ΥΠΕΚΑ
- ΦΕΚ 1138/Β/2009, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού, ΥΠΕΚΑ

- ΦΕΚ Β΄ 1138/2009,Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο και τα Νησιά, ΥΠΕΚΑ
- ΦΕΚ 2505/Β/2011, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού, ΥΠΕΚΑ
- ΦΕΚ 3155/Β/2013, Έγκριση τροποποίησης Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού, ΥΠΕΚ
- Χριστοφάκης Μ. (2001), Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική, σελ:5772, 279-285, Αθήνα: Παπαζήση

Ξενόγλωσση

- Coffey W. J., Polèse M. (1985), Local development: Conceptual bases and policy implications, *Regional Studies*, 19:2, 85-93
- Commission of the European Communities, 2001; European Commission, 2002
- Eurisles, 2002, AU LARGE DE L'EUROPE, La construction européenne et la problématique des îles, Paris: Commission des îles de la CRPM
- OECD, 2012, Redefining Urban: A New Way to Measure Metropolitan Areas, OECD Publishing,Paris.
- Wollenberg, E., Edmunds, D. & Buck, L. (2000). «Using Scenarios to Make Decisions about the Future: Anticipatory Learning for the Adaptive Co-management of Community Forests», *Landscape and Urban Planning*, 47: 65-77.
- World Commission on Environment and Development (WCED), 1987, Brundtland Commission, “Our Common Future”.

Επιχειρησιακά Προγράμματα 2015-2020

Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

- Αγροτικής Ανάπτυξης
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (Τομέας Εκπαίδευσης)
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (Τομέας Εργασίας)
- Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία
- Θάλασσα και Αλιεία

- Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα
- Τεχνική Βοήθεια
- Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

Περιφερειακά Προγράμματα

- Αττική
- Ανατολική Μακεδονία και Θράκη
- Βόρειο Αιγαίο
- Δυτική Ελλάδα
- Δυτική Μακεδονία
- Ήπειρος
- Θεσσαλία
- Θράκη
- Ιόνια Νησιά
- Κεντρική Μακεδονία
- Κρήτη
- Νότιο Αιγαίο
- Στερεά Ελλάδα

Πηγές Διαδικτύου

- <http://www.eukn.eu/about-the-eukn/>, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52005DC0718>, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]
- http://courses.arch.ntua.gr/el/oi_eyrvpaikes_poleis/ekpaideytiko_yliko/eyrvpaikh_politikh_gia_tis_poleis/xarths_leicias_gia_tis_bivsimes_eyrvpaikes_poleis.html, [τελευταία πρόσβαση: 28.07.2016]
- http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm
- <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>